

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Факультет педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти

Кваліфікаційна робота
РОЗВИТОК ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітня програма «Дошкільна освіта»

Здобувача вищої освіти
освітнього ступеня «магістр»
факультету педагогіки і психології
Тарасюк Олени Олександрівни

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти
Гладюк Тетяна Володимирівна

РЕЦЕНЗЕНТ:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри освітології і педагогіки
Західноукраїнського національного
університету Писарчук Оксана Тарасівна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА.....	8
1.1. Історичний розвиток дошкільної освіти в Польщі.....	8
1.2. Законодавче забезпечення дошкільної освіти.....	13
1.3. Організаційні засади функціонування дошкільних закладів у Польщі.....	19
Висновки до першого розділу.....	22
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ.....	24
2.1. Типи дошкільних закладів та їх структура.....	24
2.2. Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку.....	33
2.3. Підготовка та професійний розвиток педагогічних кадрів.....	38
Висновки до другого розділу.....	41
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ В ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ УКРАЇНИ.....	43
3.1. Аналіз ефективних моделей дошкільної освіти Польщі.....	43
3.2. Можливості адаптації польського досвіду в Україні та їх виклики, перспективи.....	48
Висновки до третього розділу.....	52
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	68.

ВСТУП

Актуальність теми. Дошкільна освіта є фундаментальним етапом у становленні особистості дитини, формуванні її світогляду, пізнавальних здібностей та соціальних навичок. В умовах євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, особливої актуальності набуває вивчення та адаптація передового європейського досвіду організації дошкільної освіти. Республіка Польща, як найближчий сусід України та країна, що успішно пройшла шлях інтеграції до європейського освітнього простору, становить особливий інтерес для дослідження.

Важливий внесок у дослідження розвитку дошкільної освіти в Республіці Польща роблять українські науковці, які аналізують структуру, зміст і сучасні тенденції польської освітньої системи. Зокрема, О. Янкович детально вивчає інноваційні моделі дошкільної освіти, підкреслюючи роль екологічних дитячих садків та системи забезпечення якості освіти в Польщі [45]. Х. Микитейчук досліджує підготовку дітей до школи у польських закладах дошкільної освіти, аналізуючи підходи до формування шкільної готовності [27; 28]. Своєю чергою, О. Михальчук [29] розглядає організаційно-нормативні засади функціонування дошкільної освіти Польщі, зокрема механізми управління та освітні стандарти. Значну увагу партнерству між закладом дошкільної освіти і сім'єю у польському контексті приділяє І. Перепелюк, досліджуючи модель співпраці та її ефективність у системі дошкільної освіти Польщі [32].

Окрему групу становлять науковці, що акцентують увагу на сучасних реформах і впровадженні інноваційних підходів. Так, О. Карпенко аналізує організаційно-педагогічні засади функціонування польських закладів дошкільної освіти та партнерську взаємодію педагогів і батьків [19; 20; 21]. М. Чепіль зосереджується на розвитку теоретичних засад виховання дітей у польських закладах, виділяючи пріоритети освітнього процесу [40]. Дослідження О. Глушко, Ю. Грищук розкривають модернізаційні тенденції та ключові напрями реформування освітньої системи Польщі, включно з дошкільною ланкою [10; 11; 12; 13]. Сукупність цих наукових розвідок формує

ґрунтовну базу для адаптації польського досвіду в Україні та розвитку вітчизняної дошкільної освіти.

Актуальність обраної теми зумовлюється також тим, що система дошкільної освіти України перебуває у стані реформування та потребує нових підходів до організації освітнього процесу, управління дошкільними закладами, розробки та впровадження інноваційних програм навчання і виховання. Досвід Польщі у цій сфері є цінним, оскільки ця країна успішно трансформувала свою систему дошкільної освіти від пострадянської моделі до європейських стандартів, зберігаючи при цьому національні особливості та традиції.

Особливого значення набуває вивчення польського досвіду в контексті децентралізації управління освітою, що відбувається в Україні. Польська модель, яка передбачає передачу значної частини повноважень щодо організації дошкільної освіти на рівень місцевого самоврядування, може стати орієнтиром для реформування української системи. Не менш важливим є досвід Польщі у створенні альтернативних форм дошкільної освіти, що дозволяє забезпечити її доступність для всіх дітей, незалежно від місця проживання.

Актуальність теми підтверджується також тенденцією до впровадження інклюзивної освіти в Україні, що потребує вивчення успішних моделей та практик роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Польща має значні досягнення у цій сфері, створивши ефективну систему інклюзивного навчання в дошкільних закладах, яка базується на принципах індивідуалізації, соціальної інтеграції та партнерства з батьками.

Крім того, вивчення польського досвіду організації дошкільної освіти є актуальним з огляду на потребу підвищення якості підготовки педагогічних кадрів для дошкільних закладів України. Польська система ступеневої підготовки та професійного розвитку педагогів, яка передбачає не лише здобуття відповідної освіти, але й постійне вдосконалення професійних компетенцій, може стати моделлю для реформування системи педагогічної освіти в Україні.

Вивчення польського досвіду дошкільної освіти також актуальне в

контексті подолання наслідків військової агресії проти України, оскільки Польща має напрацювання у сфері психологічної підтримки дітей-біженців та створення безпечного освітнього середовища, що є надзвичайно важливим для українських дошкільних закладів, які працюють в умовах воєнного стану.

Актуальність окресленої проблеми, її значущість зумовили вибір теми нашого дослідження «Розвиток дошкільної освіти в Республіці Польща».

Об'єкт дослідження: система дошкільної освіти Республіки Польща.

Предмет дослідження: особливості розвитку дошкільної освіти Польщі та можливості адаптації польського досвіду в Україні.

Мета дослідження полягає у теоретичному аналізі розвитку дошкільної освіти в Республіці Польща, виявленні її особливостей та визначенні можливостей адаптації польського досвіду в дошкільну освіту України.

Для досягнення мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. З'ясувати ключові аспекти розвитку дошкільної освіти Польщі.
2. Розкрити особливості законодавчого забезпечення дошкільної освіти Польщі та організаційних засад.
3. Охарактеризувати типи дошкільних закладів, програми навчання і виховання дітей дошкільного віку, підготовку майбутніх вихователів у Польщі.
4. Виявити ефективні моделі дошкільної освіти Польщі та можливості їх адаптації в українських реаліях.

Методи дослідження. Для реалізації мети й розв'язання завдань дослідження на різних його етапах використано такі методи :

– *теоретичного аналізу та синтезу* (для аналітичного вивчення та опрацювання наукових джерел, нормативно-правових документів, статистичних матеріалів та офіційних освітніх програм Польщі; для з'ясування сутності понять, історичних етапів становлення та сучасних тенденцій розвитку дошкільної освіти, зокрема, для вивчення історичних аспектів становлення охоронок, нормативних актів у сфері дошкільної освіти та змісту програмних документів Польщі);

– *порівняльно-зіставний* (для порівняння систем дошкільної освіти Польщі та України за ключовими показниками: типами закладів, структурою освітніх програм, підготовкою педагогічних кадрів, системою управління та фінансування);

– *системного підходу* (для визначення структури системи дошкільної освіти Польщі, взаємозв'язку її елементів (організаційних, кадрових, змістових) та особливостей їх функціонування у єдиному освітньому просторі);

– *узагальнення* (для формулювання висновків щодо ефективності польської моделі дошкільної освіти та визначення можливостей її використання в Україні);

– *історико-географічний* (для вивчення просторового науково-педагогічного поля дослідження, виявлення регіональної специфіки розвитку дошкільної освіти у Польщі);

– *елементи емпіричного аналізу* (для опрацювання освітніх програм та матеріалів польських освітніх установ).

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у розширенні наукових уявлень про закономірності, тенденції та специфіку розвитку дошкільної освіти в умовах європейської інтеграції; у систематизації сучасних моделей дошкільної освіти Польщі та виділенні ключових компонентів їх ефективності; в узагальненій характеристиці польського досвіду й обґрунтуванні можливості його адаптації до українського освітнього простору з урахуванням сучасних викликів, зокрема умов воєнного стану та необхідності підтримки дітей.

Практичне значення результатів роботи полягає у можливості використання систематизованого польського досвіду для вдосконалення діяльності закладів дошкільної освіти України. Розроблені у роботі висновки та рекомендації можуть бути застосовані керівниками та педагогами ЗДО для впровадження сучасних моделей організації освітнього процесу, зокрема індивідуалізації навчання, партнерства з родинами, розвитку інклюзивного

середовища, формування компетентностей дітей та створення сприятливого емоційно-освітнього простору за європейськими підходами. Матеріали дослідження також сприяють удосконаленню підготовки майбутніх вихователів шляхом ознайомлення їх із позитивними практиками Польщі щодо професійного розвитку педагогів та взаємодії освітніх інституцій.

Апробація результатів дослідження здійснювалася під час участі у II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасна українська освіта: виклики, стратегії, технології» м. Дрогобич, 15–16 травня 2025 року; Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційні процеси освітньої сфери України та країни центральної Європи: стан, проблеми і перспективи» м. Тернопіль, 4 - 5 грудня 2024 року.

Структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (з 54 найменувань). Магістерська робота містить 5 рисунків, 11 таблиць. Загальний обсяг магістерської роботи складає 72 сторінки, із них основного тексту – 51 сторінка.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

1.1 Історичний розвиток дошкільної освіти в Польщі

Витоки польської дошкільної освіти сягають початку XIX століття, коли під впливом просвітницьких ідей почали з'являтися перші заклади для малолітніх дітей. Термін «дошкільна освіта» (*edukacja przedszkolna*) у польському контексті розуміється як процес цілеспрямованого розвитку дитини віком від 3 до 6 років, що відбувається у спеціалізованих закладах під керівництвом професійних педагогів. Перший такий заклад – так звана «охоронка» (*ochronka*) – був створений у 1838 році у Варшаві за ініціативою Теофіла Якса-Конарського і призначався для дітей із бідних сімей. Ці ранні форми дошкільних установ виконували переважно опікунську функцію, захищаючи дітей від негативного впливу вулиці та забезпечуючи їм безпечне середовище під час робочого дня батьків [6, с. 104].

Справжній прорив у розвитку дошкільної освіти Польщі відбувся в другій половині XIX століття завдяки діяльності видатного польського педагога Яна Владислава Давида (1859-1914), який розробив концепцію «розумового розвитку» дошкільнят. Згідно з його теорією, дитина дошкільного віку потребує не лише догляду, але й спеціально організованої педагогічної підтримки для гармонійного розвитку всіх сфер особистості. Ян Давид стверджував, що раннє дитинство є найбільш сприятливим періодом для формування основ світогляду, моральності та інтелекту людини [27]. Його ідеї стали основою для реформування існуючих «охоронок» та створення нового типу дитячих садків з елементами систематичного виховання і навчання.

На межі XIX-XX століть польська дошкільна освіта зазнала значного впливу фребелівської педагогіки. Фрідріх Фребель, німецький педагог, запропонував концепцію «дитячого садка» (*Kindergarten*), де центральне місце займала ігрова діяльність та спеціально розроблені дидактичні матеріали – «дари Фребеля». У Польщі перший фребелівський дитячий садок було відкрито

у Варшаві в 1870 році [27]. Ці заклади орієнтувалися переважно на дітей із заможних родин і швидко здобули популярність завдяки інноваційному підходу до організації дитячого простору та специфічним методам навчання через гру. Поряд із фребелівською системою, у Польщі почали з'являтися дитячі садки, що працювали за методикою Марії Монтессорі, яка акцентувала увагу на самостійності дитини та створенні особливого підготовленого середовища [29].

Період після здобуття Польщею незалежності у 1918 році характеризувався активним розвитком національної системи освіти, включаючи дошкільну ланку. Визначний внесок у цей процес зробила Марія Верихо-Радзивіллоуич (1858-1924), автор численних праць із дошкільної педагогіки та засновниця першого у Польщі Інституту підготовки вихователів дитячих садків [27]. Вона запропонувала визначення дошкільної освіти як «цілеспрямованого процесу формування особистості дитини від народження до школи через організацію її життєдіяльності відповідно до вікових особливостей та національних традицій» [28]. У міжвоєнний період (1918-1939) було ухвалено ряд важливих нормативних актів, що регулювали діяльність дошкільних закладів, сформовано перші державні вимоги до змісту дошкільної освіти та кваліфікації педагогів.

Друга світова війна (1939-1945) завдала нищівного удару по польській освітній системі. Значна частина дошкільних закладів була знищена, а інші функціонували в обмеженому режимі або підпільно. Післявоєнний період позначився встановленням соціалістичного ладу та відповідною реорганізацією дошкільної освіти за радянським зразком. Термін «przedszkole» (дитячий садок) офіційно замінив раніше вживані «ochronka» та «freblówka». Декретом 1945 року всі дошкільні заклади були націоналізовані та підпорядковані Міністерству освіти [28]. Польські педагоги того часу визначали дошкільну освіту як «перший рівень системи народної освіти, спрямований на всебічний розвиток дитини та підготовку її до школи на основі колективістських цінностей» [6, с. 104].

У період соціалізму (1945-1989) дошкільна освіта в Польщі розвивалася в

ідеологічних рамках марксистсько-ленінської педагогіки. Основний акцент робився на трудовому вихованні, колективізмі та формуванні «нової соціалістичної людини». У дитячих садках широко застосовувалася радянська методика, розроблена А. Макаренком та Н. Крупською. Водночас, польські дослідники Яніна Усциньська-Яцкув, Марія Квятковська та Анна Прушинська розробляли власні методичні підходи, адаптовані до польських культурних умов [29]. У 1960-1970-х роках відбулося значне розширення мережі дошкільних закладів, особливо у сільській місцевості, завдяки державній політиці забезпечення загального дошкільного виховання [37].

Значним етапом у систематизації дошкільної освіти стало затвердження в 1973 році першої загальнонаціональної Програми виховання в дитячому садку, яка детально регламентувала зміст та методи роботи з дітьми різних вікових груп. Цей документ визначав дошкільну освіту як «підсистему загальної освіти, що забезпечує різнобічний розвиток дітей від 3 до 7 років шляхом реалізації виховних завдань у сферах фізичного, розумового, морального, естетичного та трудового виховання» [6]. Програма охоплювала п'ять освітніх галузей: рідна мова, математика, природа, мистецтво та фізична культура. Вона стала базовим документом для всіх дошкільних закладів Польщі та визначила уніфікований підхід до дошкільної освіти на наступні два десятиліття [28].

Політичні та соціально-економічні трансформації, що розпочалися в Польщі після 1989 року, суттєво вплинули на систему дошкільної освіти. Падіння комуністичного режиму призвело до ідеологічної переорієнтації та демократизації освітнього процесу. Відбулася децентралізація управління освітою – відповідальність за функціонування дошкільних закладів була передана місцевим органам самоврядування (гмінам) [27]. Скасування державної монополії на освіту дозволило створювати приватні та громадські дитячі садки, що значно розширило пропозицію та урізноманітнило форми дошкільної освіти. З'явилися альтернативні педагогічні системи – вальдорфські дитячі садки, заклади з методикою Монтесорі, центри раннього розвитку за системою Глена Домана та інші [6, с. 104].

Ключовою подією для польської дошкільної освіти став Закон про систему освіти 1991 року, який визначив дошкільну освіту як «етап навчання, під час якого забезпечується догляд, виховання та навчання дітей віком від 3 до 6 років у дошкільних закладах освіти різних типів або в дошкільних відділеннях, створених у початкових школах» [29]. Цей закон закріпив право батьків на вибір форми дошкільної освіти для своїх дітей та встановив загальні принципи функціонування дошкільних закладів у нових демократичних умовах. Важливим нововведенням стало запровадження обов'язкового однорічного дошкільного підготовчого курсу для шестирічних дітей (так званий «zerówka» або «нульовий клас») [27].

Процеси європейської інтеграції, що активізувалися в Польщі в 1990-х роках, сприяли реформуванню дошкільної освіти відповідно до стандартів Європейського Союзу. У 1996 році було розроблено «Основи програми виховання в дитячому садку», документ, що визначав мінімальний обсяг вимог до змісту дошкільної освіти, але при цьому надавав педагогам значну автономію у виборі методів та форм роботи. У тому ж році було затверджено «Державні стандарти кваліфікації вихователів», які встановлювали вимогу вищої педагогічної освіти для працівників дошкільних закладів. Ці зміни відображали нове розуміння дошкільної освіти як «процесу створення умов для гармонійного розвитку дитини відповідно до її індивідуальних потреб та можливостей, з урахуванням її права на власний темп розвитку» [6, с. 107].

Вступ Польщі до Європейського Союзу у 2004 році відкрив нові можливості для розвитку дошкільної освіти. Протягом наступних років було реалізовано масштабний проект «Дошкільна освіта без кордонів», спрямований на вивчення та адаптацію передового європейського досвіду. Польські дошкільні заклади отримали доступ до фінансування з європейських фондів, що дозволило модернізувати матеріально-технічну базу та впровадити інноваційні освітні технології [29]. У 2008 році були ухвалені нові «Основи програми дошкільної освіти», які визначили ключові компетенції, що мають бути сформовані у дитини на етапі завершення дошкільної освіти. Цей документ відображав

компетентнісний підхід, характерний для європейського освітнього простору, та трактував дошкільну освіту як «процес формування базових компетенцій, необхідних для успішного навчання в школі та функціонування в суспільстві» [27].

Останнє десятиліття характеризується посиленою увагою до якості дошкільної освіти. У 2013 році були запроваджені національні індикатори якості дошкільної освіти, що охоплюють такі аспекти, як кваліфікація персоналу, організація освітнього середовища, зміст освітньої програми, взаємодія з батьками та зовнішнім середовищем. З 2015 року діє система зовнішнього оцінювання якості дошкільних закладів, що здійснюється регіональними освітніми кураторіями. Сучасне розуміння дошкільної освіти в Польщі відображене в Законі «Право освіти» 2016 року, який визначає її як «процес підтримки розвитку та навчання дитини від моменту прийняття до дошкільного закладу до початку навчання в початковій школі, що реалізується через інтегровану діяльність з догляду, виховання та навчання».

У 2017 році була проведена чергова освітня реформа, яка внесла суттєві зміни в організацію дошкільної освіти. Зокрема, було скасовано обов'язкову дошкільну освіту для п'ятирічних дітей, запроваджену в 2011 році, та повернуто обов'язковий шкільний вік із шести до семи років. Водночас, було збережено обов'язковий «нульовий клас» для шестирічних дітей, який можна проходити як у дитячому садку, так і в школі [28]. Актуальна редакція «Основ програми дошкільної освіти» робить акцент на розвитку самостійності, творчості та громадянської позиції дитини, а також на формуванні патріотичних почуттів та національної ідентичності [29]. Особлива увага приділяється раннім цифровим компетенціям та багатомовній освіті, що відповідає сучасним тенденціям глобалізації та цифровізації.

Останні роки (2018-2024) відзначилися активним розвитком інклюзивної дошкільної освіти в Польщі. Згідно з сучасним визначенням, «інклюзивна дошкільна освіта – це форма організації освітнього процесу, за якої діти з особливими освітніми потребами навчаються разом з іншими дітьми в

загальному освітньому просторі з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та можливостей» [29]. Державна програма «Доступний дитячий садок» забезпечила фінансування для адаптації приміщень дошкільних закладів, придбання спеціального обладнання та підготовки педагогів до роботи з дітьми з інвалідністю. Паралельно розвиваються програми раннього втручання для дітей від народження до трьох років, що спрямовані на запобігання затримкам у розвитку та підготовку дітей з особливими потребами до інтеграції в загальну систему дошкільної освіти. Ці ініціативи відображають сучасну парадигму дошкільної освіти, орієнтовану на індивідуалізацію освітнього процесу та забезпечення рівних можливостей для всіх дітей незалежно від їхніх психофізичних особливостей.

1.2 Законодавче забезпечення дошкільної освіти

Законодавче забезпечення дошкільної освіти в Республіці Польща має тривалу історію формування та розвитку. Його можна визначити як систему нормативно-правових актів різного рівня, які регулюють питання організації, функціонування та змісту дошкільної освіти. Ці документи створюють правову основу для діяльності всіх суб'єктів дошкільної освіти та визначають їхні права й обов'язки. Сучасні польські законодавчі акти у сфері дошкільної освіти формувалися поступово, відображаючи зміни в політичному, соціальному та економічному житті країни.

Базовим документом, який регулює всю систему освіти в Польщі, включаючи дошкільну, є Конституція Республіки Польща від 2 квітня 1997 року. Хоча в ній не міститься прямих згадок про дошкільну освіту, стаття 70 гарантує право кожного громадянина на освіту, а також встановлює обов'язок державних органів забезпечити загальний і рівний доступ до освіти [36]. Це положення створює конституційну основу для розвитку дошкільної освіти як частини загальної освітньої системи країни (див. рис. 1.1) [27].

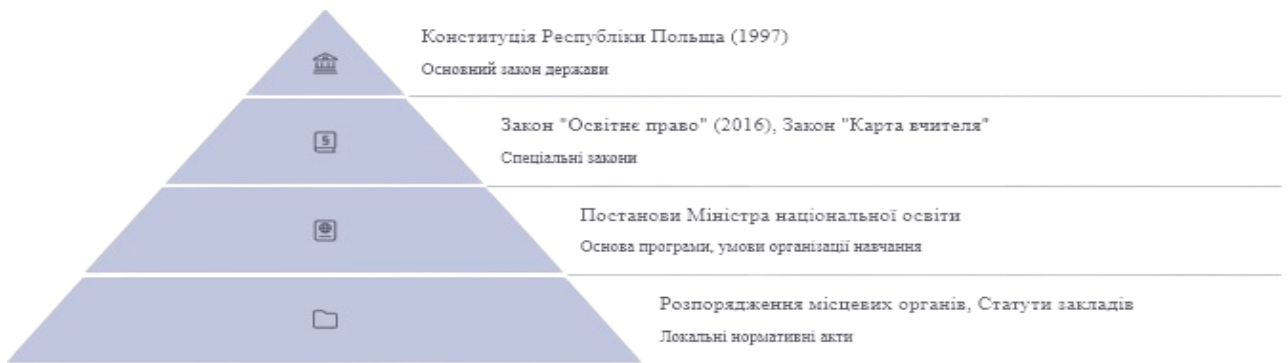

Рис. 1.1. Ієрархічна структура законодавчих актів, що регулюють дошкільну освіту в Польщі

Найважливішим спеціальним законом у сфері дошкільної освіти протягом тривалого часу був Закон «Про систему освіти» від 7 вересня 1991 року. Він замінив попередній Закон «Про розвиток системи освіти і виховання» 1961 року і став першим документом, що відображав нові демократичні цінності посткомуністичної Польщі [51]. Цей закон визначив дошкільну освіту як перший етап освітньої системи і встановив основні принципи її функціонування. Зокрема, було запроваджено поняття «дошкільний освітній заклад» (*placówka wychowania przedszkolnego*), що визначався як «освітній заклад, який забезпечує виховання, навчання і догляд за дітьми віком від 3 до 6 років, створюючи умови для їхнього різнобічного розвитку відповідно до індивідуальних можливостей». Варто зазначити, що цей закон пережив численні поправки і доповнення, які відображали еволюцію поглядів на дошкільну освіту та її місце в освітній системі (див. рис.1.2).

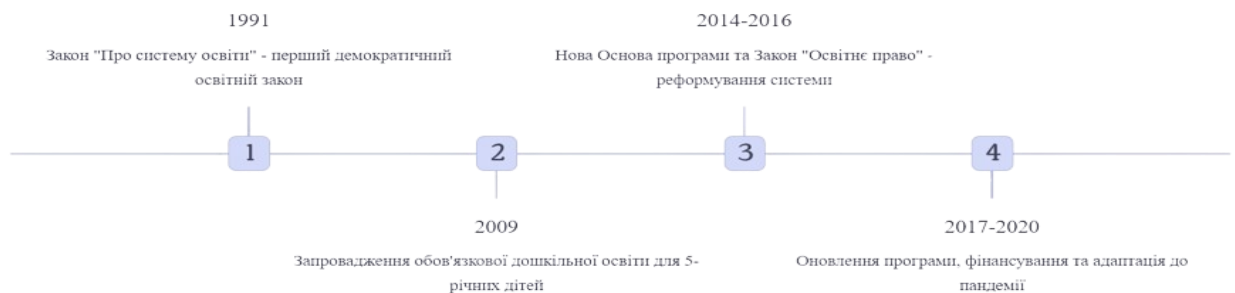

Рис. 1.2. Хронологія ключових законодавчих змін у сфері дошкільної освіти Польщі

З часом системі дошкільної освіти в Польщі приділялось все більше уваги, і це знайшло відображення в реформах початку 2000-х років. У 2003 році було внесено важливі зміни до Закону «Про систему освіти», які стосувалися дошкільної освіти. Зокрема, було запроваджено поняття «основа програми дошкільної освіти» (*podstawa programowa wychowania przedszkolnego*) – документ, що визначає обов'язковий мінімум змісту дошкільної освіти. Наказ Міністра національної освіти і спорту від 26 лютого 2002 року «Про основу програми дошкільної освіти та загальної освіти в окремих типах шкіл» регламентував конкретні вимоги до змісту програм, за якими працюють дошкільні заклади.

Одним з найважливіших етапів розвитку законодавчого забезпечення дошкільної освіти в Польщі стало прийняття Закону від 19 березня 2009 року «Про зміну Закону про систему освіти та деяких інших законів». Цим актом був введений обов'язковий рік дошкільної підготовки для дітей у віці 5 років з 1 вересня 2011 року. У цей період були також запроваджені такі поняття як «дошкільна зрілість» (*dojrzałość przedszkolna*) – готовність дитини до початку шкільного навчання, та «інклюзивна дошкільна освіта» (*edukacja przedszkolna włączająca*) – система навчання і виховання, що забезпечує рівний доступ до освіти дітям з особливими освітніми потребами .[52]

Важливі зміни в законодавчому забезпеченні дошкільної освіти відбулися у 2013-2014 роках. Постановою Міністра національної освіти від 30 травня 2014 року «Про основу програми дошкільної освіти та основу програми загальної освіти для початкових шкіл, у тому числі для учнів з помірною або значною розумовою відсталістю, загальної освіти для професійної школи I ступеня, загальної освіти для спеціальної школи, що готує до праці, та загальної освіти для післягімназійної школи» було суттєво оновлено зміст дошкільної освіти. Ця основа програми визначала освітні цілі та очікувані результати навчання за такими напрямками: фізичний розвиток, емоційно-соціальний розвиток, розвиток мовлення, пізнавальний розвиток, художньо-естетичний розвиток. Як стверджує

українська дослідниця О. Карпенко, «польська основа програми дошкільної освіти зразка 2014 року відрізнялася особливою увагою до формування соціальних компетенцій дітей та підготовки їх до активної участі в суспільному житті» [19].

На нашу думку, нова ера в законодавчому забезпеченні дошкільної освіти Польщі розпочалася з прийняттям Закону від 14 грудня 2016 року «Освітнє право» (Prawo oświatowe). Цей закон, який набув чинності 1 вересня 2017 року, замінив більшу частину Закону «Про систему освіти» 1991 року і став основним документом, що регулює дошкільну освіту на сучасному етапі. Він визначає дошкільну освіту як «процес підтримки розвитку та освіти дитини з моменту прийняття до дошкільного закладу до початку навчання в початковій школі, який реалізується шляхом інтегрованої діяльності з догляду, виховання та навчання». Відповідно до цього закону, обов'язкова дошкільна освіта для п'ятирічних дітей була скасована, натомість збережено обов'язковий «нульовий клас» для шестирічних дітей. Також цим законом було встановлено право на дошкільну освіту для всіх дітей віком від 3 років.[53]

Одночасно з «Освітнім правом» був прийнятий Закон від 14 грудня 2016 року «Положення про впровадження закону «Освітнє право»», який регламентував перехідний період та механізми впровадження нових освітніх норм. Зміни, запроваджені цими законами, були неоднозначно сприйняті в польському суспільстві [37]. Скасування обов'язкової дошкільної освіти для п'ятирічних дітей викликало критику з боку багатьох експертів. Конкретизацію норм «Освітнього права» в частині дошкільної освіти забезпечують підзаконні акти, ухвалені Міністерством національної освіти. Серед них особливе значення має Постанова Міністра національної освіти від 14 лютого 2017 року «Про основу програми дошкільної освіти та основу програми загальної освіти для початкової школи». В оновленій основі програми дошкільної освіти значно більше уваги приділяється формуванню цифрових та підприємницьких компетенцій, а також питанням безпеки в інтернеті [28]. Така увага до цифрової грамотності відображає сучасні тенденції в освіті та готує дітей до життя в

цифровому суспільстві.

Ще одним важливим документом у сфері законодавчого забезпечення дошкільної освіти є Постанова Міністра національної освіти від 25 серпня 2017 року «Про здійснення педагогічного нагляду», яка регламентує механізми зовнішнього оцінювання якості роботи дошкільних закладів. Дошкільний заклад підлягає оцінюванню за такими критеріями: організація процесу навчання, ефективність навчання, функціонування дошкільного закладу в місцевому середовищі, управління дошкільним закладом. За результатами оцінювання дошкільному закладу присвоюється категорія від А (найвища) до Е (найнижча)[23].

Одним із аспектів законодавчого забезпечення дошкільної освіти є регулювання питань фінансування. Відповідно до Закону від 27 жовтня 2017 року «Про фінансування освітніх завдань», відповідальність за фінансування дошкільних закладів покладається на місцеві органи самоврядування (гміни). Вони отримують цільові субвенції з державного бюджету, розмір яких залежить від кількості дітей у дошкільних закладах та їхніх особливих освітніх потреб. Додатково гміни можуть встановлювати плату за перебування дитини в дошкільному закладі понад безкоштовний час, який за законом має становити не менше 5 годин на день [3]. Цей закон створив стабільну фінансову основу для функціонування дошкільних закладів та розширення їхньої мережі.

В останні роки значна увага в законодавчому забезпеченні дошкільної освіти приділяється питанням інклюзії. Постанова Міністра національної освіти від 9 серпня 2017 року «Про умови організації навчання, виховання та догляду за дітьми та молоддю з інвалідністю, соціальною дезадаптацією та ризиком соціальної дезадаптації» регулює питання організації інклюзивної освіти в дошкільних закладах. Цей документ запроваджує поняття «індивідуальна освітньо-терапевтична програма» (*indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny*), яка розробляється для кожної дитини з особливими освітніми потребами і визначає форми та методи роботи з нею, а також необхідні адаптації освітнього середовища. Крім того, дошкільні заклади зобов'язані забезпечити

архітектурну доступність приміщень та наявність спеціальних дидактичних матеріалів для дітей з різними типами інвалідності [49].

Значний вплив на законодавче забезпечення дошкільної освіти в Польщі мають міжнародні документи, ратифіковані країною. Зокрема, Конвенція ООН про права дитини, ратифікована Польщею в 1991 році, встановлює право дитини на освіту та зобов'язує держави-учасниці забезпечити доступність дошкільної освіти для всіх дітей. Також важливим є Європейський звіт про якість дошкільної освіти, підготовлений Європейською Комісією в 2014 році, який визначає ключові показники якості дошкільної освіти та рекомендації щодо її вдосконалення. Польща як член Європейського Союзу зобов'язана враховувати ці рекомендації при розробці національного законодавства. За останні роки було внесено багато змін до нормативно-правової бази дошкільної освіти, спрямованих на підвищення її якості та доступності відповідно до європейських стандартів [36].

Аналізуючи сучасний стан законодавчого забезпечення дошкільної освіти в Польщі, треба відзначити, що воно постійно вдосконалюється з урахуванням нових викликів та потреб суспільства. В останні роки особлива увага приділяється питанням цифровізації освіти, що знайшло відображення в Постанові Міністра національної освіти від 3 червня 2020 року «Про тимчасові обмеження функціонування освітніх закладів у зв'язку з попередженням, протидією та боротьбою з COVID-19». Цей документ регламентував організацію дистанційного навчання в дошкільних закладах під час пандемії і фактично започаткував нову форму дошкільної освіти – дистанційну. Хоча ця форма спочатку розглядалася як тимчасова, досвід її використання призвів до дискусій про можливість часткової цифровізації дошкільної освіти і в постпандемічний період [40].

Загалом, аналіз законодавчого забезпечення дошкільної освіти в Республіці Польща дозволяє зробити висновок про його комплексний характер та орієнтацію на забезпечення якісної та доступної дошкільної освіти для всіх дітей. Як зазначає український дослідник О. Янкович, «польське законодавство

у сфері дошкільної освіти характеризується високим рівнем деталізації, що мінімізує можливості неоднозначного тлумачення правових норм та забезпечує чіткі механізми їх реалізації» [45]. Водночас, воно залишається достатньо гнучким, щоб адаптуватися до нових викликів та змін у суспільстві.

1.3 Організаційні засади функціонування дошкільних закладів у Польщі

Організаційні засади функціонування дошкільних закладів у Польщі являють собою комплексну систему принципів, норм та практичних механізмів, що забезпечують ефективну діяльність установ дошкільної освіти. Під організаційними засадами в контексті польської дошкільної освіти розуміють структуровану сукупність управлінських, адміністративних, фінансових, кадрових та педагогічних аспектів діяльності дошкільних закладів, які регламентуються відповідними нормативно-правовими актами та реалізуються через конкретні організаційні форми та методи.

Система управління дошкільною освітою в Польщі має децентралізований характер. На центральному рівні загальне керівництво здійснює Міністерство національної освіти, яке визначає державну політику, розробляє освітні стандарти та здійснює загальний нагляд. На регіональному рівні функції управління та педагогічного нагляду реалізують освітні кураторії (*kuratoria oświaty*), які діють у кожному з 16 воєводств. Основна відповідальність за організацію та функціонування дошкільних закладів покладається на місцеві органи самоврядування – гміни (*gminy*), які є базовими адміністративно-територіальними одиницями [32].

Відповідно до Закону «Освітнє право» від 2016 року, на гміни покладено обов'язок забезпечення доступності дошкільної освіти для всіх дітей віком від 3 до 6 років, які проживають на їхній території. Це включає створення та утримання дошкільних закладів, забезпечення їх фінансуванням, матеріально-технічною базою, кадрами, а також організацію транспортного обслуговування у разі необхідності. Гміна як орган-засновник затверджує статут закладу,

визначає його структуру, режим роботи, призначає директора та затверджує бюджет [35].

Безпосереднє керівництво дошкільним закладом здійснює директор (*dyrektor przedszkola*), який призначається органом-засновником на основі конкурсу і несе відповідальність за всі аспекти діяльності закладу. Директор є не лише адміністративним керівником, але й педагогічним лідером. Посада директора передбачає наявність вищої педагогічної освіти за спеціальністю «Дошкільна освіта», додаткової кваліфікації з управління освітою та певного стажу педагогічної роботи [7].

Важливу роль в організаційній структурі відіграють колегіальні органи управління та самоврядування. Педагогічна рада (*rada pedagogiczna*) включає всіх педагогічних працівників закладу і розглядає питання організації освітнього процесу. Рада батьків (*rada rodziców*) представляє інтереси батьківської спільноти та бере участь у вирішенні питань організації побуту дітей, проведення додаткових занять. У деяких закладах також створюється рада закладу (*rada przedszkola*), до якої входять представники педагогів, батьків та місцевої громади [36].

Організаційно-педагогічною одиницею дошкільного закладу є група (*oddział przedszkolny*), яка може формуватися за віковим або різновіковим принципом. У державних дошкільних закладах кількість дітей у групі зазвичай становить від 20 до 25 осіб. У групах з дітьми з інвалідністю кількість не може перевищувати 20 осіб, у тому числі не більше 5 дітей з інвалідністю. Кожна група має закріплених двох вихователів, які працюють позмінно, та помічника вихователя [13, с. 62].

Режим роботи дошкільних закладів регламентується статутами і може бути різним залежно від потреб громади та можливостей закладу. Стандартний режим роботи державних закладів – з 7:00 до 17:00 у робочі дні. Згідно з законом, безкоштовна дошкільна освіта має надаватися не менше 5 годин на день, а за додатковий час перебування дитини може встановлюватися плата, розмір якої не може перевищувати 1 злотий за годину [13, с. 59].

Фінансове забезпечення дошкільних закладів здійснюється за багатоканальною моделлю. Основним джерелом фінансування державних та комунальних закладів є бюджети гмін, які отримують цільові субвенції з державного бюджету. З 2013 року запроваджено «дошкільну субвенцію» (*subwencja przedszkolna*). Додатковими джерелами є батьківська плата за харчування та додаткові послуги, благодійні внески, кошти від оренди приміщень, гранти від міжнародних організацій та ЄС [10].

Кадрове забезпечення дошкільних закладів регламентується Законом «Карта вчителя». Педагогічний працівник дошкільного закладу повинен мати вищу педагогічну освіту за спеціальністю «Дошкільна освіта» або «Дошкільна та початкова освіта». Існує чотири ступені професійного розвитку: вчитель-стажист, контрактний вчитель, штатний вчитель та дипломований вчитель. Нормативне навантаження вихователя становить 25 годин на тиждень безпосередньої роботи з дітьми [23].

Організація освітнього процесу базується на затвердженій Міністерством «Основі програми дошкільної освіти», яка визначає цілі, завдання та очікувані результати. На її основі кожен заклад розробляє власну програму, що враховує специфіку закладу, потреби дітей та місцеві умови. Для реалізації програми складаються річний план роботи закладу та календарно-тематичні плани для кожної групи.

Важливими аспектами організаційних засад є також: організація освітнього простору, який має бути безпечним, функціональним та відповідати віковим особливостям дітей; організація харчування згідно з нормами здорового харчування; система забезпечення безпеки дітей, що включає комплекс заходів для створення безпечних умов перебування дітей у закладі; взаємодія з батьками на основі партнерства та спільної відповідальності за розвиток дитини; система моніторингу та оцінки якості роботи закладу.

В останні роки в організації функціонування дошкільних закладів Польщі відбуваються інноваційні зміни: розвиток альтернативних форм дошкільної освіти, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, розвиток

інклюзивної освіти, застосування проєктних методів навчання, акцент на екологічній освіті та сталому розвитку.

Висновки до першого розділу

Дослідження теоретичних основ дошкільної освіти в Республіці Польща дозволило виявити ключові аспекти історичного розвитку, законодавчого забезпечення та організаційних засад функціонування дошкільних закладів.

Історичний розвиток дошкільної освіти Польщі пройшов складний шлях від перших «охоронок» XIX століття до сучасної розгалуженої системи закладів. Значні трансформації відбулися після здобуття незалежності у 1918 році, в післявоєнний період та особливо після 1989 року, коли освіта зазнала демократизації та децентралізації. Вступ до ЄС у 2004 році прискорив розвиток дошкільної освіти відповідно до європейських стандартів.

Законодавче забезпечення представлене комплексною нормативно-правовою базою, основу якої складають Закон «Освітнє право» (2016) та Закон «Про фінансування освітніх завдань» (2017). Важливу роль відіграють Постанови Міністра національної освіти, що регулюють зміст освіти, інклюзивне навчання та оцінювання якості. Особливістю польського законодавства є чіткий розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади.

Організаційні засади відзначаються децентралізованим характером управління. Загальне керівництво здійснює Міністерство національної освіти, педагогічний нагляд – освітні кураторії, а основна відповідальність покладається на гміни. Безпосереднє керівництво закладами здійснюють директори у взаємодії з колегіальними органами. Важливими компонентами є система фінансування, кадрове забезпечення, організація освітнього процесу та моніторинг якості.

Сучасна польська система дошкільної освіти поєднує централізоване визначення стандартів з децентралізованим управлінням та автономією закладів. Ключовими принципами є загальна доступність, варіативність форм, орієнтація на розвиток дитини, партнерство з батьками та громадою, відкритість до

інновацій та міжнародного досвіду.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ

2.1 Типи дошкільних закладів та їх структура

Система дошкільної освіти в Республіці Польща представлена різноманітними типами закладів, які забезпечують виховання, навчання та догляд за дітьми дошкільного віку. Відповідно до Закону «Освітнє право» від 2016 року, дошкільний заклад (*placówka wychowania przedszkolnego*) визначається як «освітній заклад, що забезпечує виховання, навчання і догляд за дітьми від 3 до 6 років, реалізує програму дошкільної освіти відповідно до затверджених державних стандартів та створює умови для гармонійного розвитку дитини». В залежності від форми власності, організаційної структури, режиму роботи та специфіки освітньої програми, в Польщі функціонують різні типи дошкільних закладів, кожен з яких має свої особливості та відповідає певним потребам дітей та їхніх сімей [40, с. 3].

Найпоширенішим типом дошкільного закладу в Польщі є публічний (державний) дитячий садок (*przedszkole publiczne*), який засновується та фінансується органами місцевого самоврядування – гмінами. Такі заклади забезпечують реалізацію базової програми дошкільної освіти та надають безкоштовні освітні послуги протягом не менше 5 годин на день. Вони працюють переважно з 7:00 до 17:00 і приймають дітей віком від 3 до 6 років [40, с. 4]. У структурі публічного дитячого садка зазвичай є декілька вікових груп: молодша (3-4 роки), середня (4-5 років) та старша (5-6 років), а також може бути створена група для шестирічних дітей, які проходять обов'язкову дошкільну підготовку («нульовий клас»). Наповнюваність груп регламентується і не повинна перевищувати 25 дітей. Публічні дитячі садки найбільш доступні для населення, оскільки батьки сплачують лише за харчування та додаткові години перебування дитини понад безкоштовний час [26].

Згідно даних Головного статистичного управління Польщі (GUS) кількість дошкільних закладів за типами, які були наявні у Польщі протягом 2010-2023 років, постійно змінювалась (таб. 2.1). Майже на 30% зросла кількість публічних дитячих садків за останні 13 років, що свідчить про їх популярність серед населення Польщі.

Таблиця 2.1.

Динаміка кількості дошкільних закладів у Польщі за типами
(2010-2023 рр.)

Тип закладу	2010	2015	2020	2023	Зміна за 13 років, %
Публічні дитячі садки	7084	8289	8765	9112	+28,6%
Непублічні дитячі садки	1324	2716	4185	5291	+299,6%
Дошкільні відділення при школах	9026	7838	5937	5411	-40,1%
Дошкільні центри	634	961	1042	1159	+82,8%
Дитячі клуби	0	235	521	678	-
Інші форми	154	187	243	305	+98,1%
Загалом	18222	20226	20693	21956	+20,5%

Другим за поширеністю типом є непублічний (приватний) дитячий садок (przedszkole niepubliczne), який засновується фізичними або юридичними особами, зокрема громадськими організаціями, релігійними громадами, фондами або приватними підприємцями. Такі заклади мають більшу автономію в організації освітнього процесу, виборі методик навчання та виховання, формуванні власної освітньої програми. Вони часто пропонують додаткові послуги, такі як вивчення іноземних мов, заняття з мистецтва, спорту, робототехніки тощо [29]. Вартість навчання в непублічних дитячих садках вища, ніж у публічних, але вони можуть отримувати дотації з бюджету гміни в розмірі до 75% від видатків на одну дитину в публічному дитячому садку. Як видно з Таблиці 2.1, кількість непублічних дитячих садків в Польщі зросла майже в чотири рази за останні 13 років, що свідчить про зростання попиту на

альтернативні форми дошкільної освіти та розвиток приватного сектору в цій сфері (див. рис. 2.1).

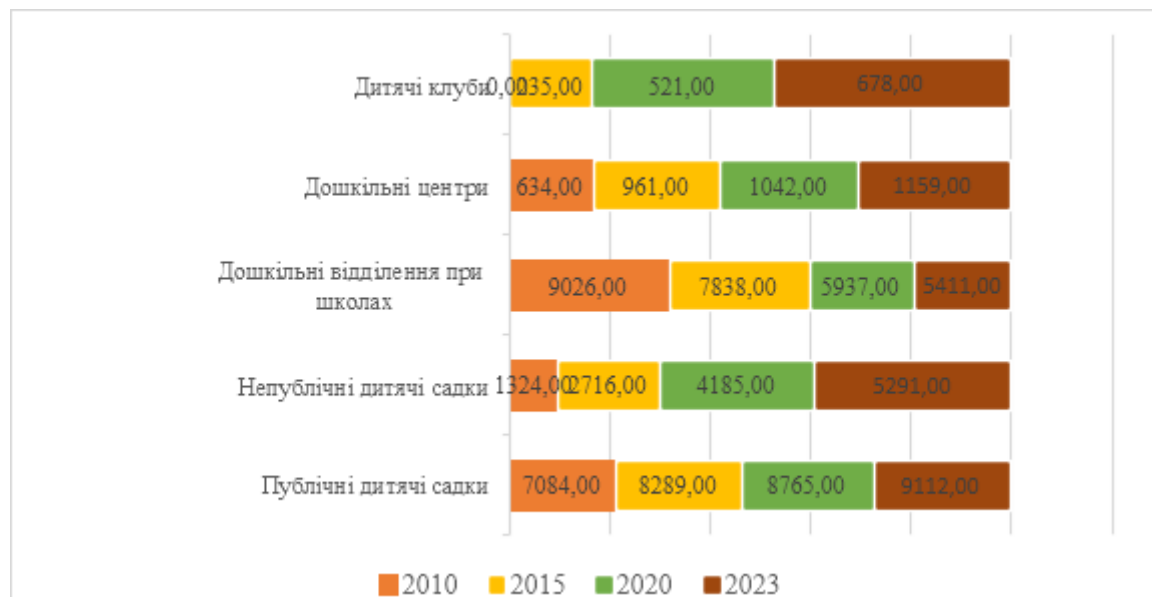

Рис. 2.1. Динаміка зміни кількості дошкільних закладів різних типів у Польщі (2010-2023 рр.)

Дошкільне відділення при початковій школі (*oddział przedszkolny w szkole podstawowej*) – це форма організації дошкільної освіти, яка функціонує в структурі початкової школи і переважно орієнтована на підготовку дітей 5-6 років до шкільного навчання. Такі відділення особливо поширені в сільській місцевості, де через малу кількість дітей недоцільно створювати окремий дитячий садок [40, с. 3]. Дошкільні відділення працюють за шкільним графіком (переважно з 8:00 до 13:00) і забезпечують реалізацію базової програми дошкільної освіти. У структурному плані вони зазвичай складаються з однієї або декількох груп, які можуть бути як одновіковими, так і різновіковими. Цікаво, що за останні роки кількість дошкільних відділень при школах значно зменшилася (на 40,1%), що пов'язано з політикою уряду щодо розвитку мережі повноцінних дошкільних закладів та покращення доступу до якісної дошкільної освіти [20].

Дошкільний центр (*punkt przedszkolny*) – це альтернативна форма

дошкільної освіти, яка розрахована на невелику кількість дітей (до 25) і може функціонувати з гнучким графіком, але не менше 3 годин на день і 12 годин на тиждень. Такі центри створюються переважно в малонаселених місцевостях, де немає можливості відкрити повноцінний дитячий садок, або як доповнення до існуючої мережі дошкільних закладів у великих містах. Вони можуть розташовуватися в пристосованих приміщеннях житлових будинків, громадських центрів, бібліотек тощо. Дошкільні центри зазвичай мають спрощену організаційну структуру – одну різновікову групу та мінімальний штат працівників. Вони забезпечують реалізацію адаптованої версії базової програми дошкільної освіти з урахуванням місцевих умов та потреб дітей. Як зазначає польський дошкільний педагог Анна Валошек, «дошкільні центри відіграють важливу роль у забезпеченні доступності дошкільної освіти, особливо в сільських регіонах, де вони часто є єдиною можливістю для дітей отримати якісну дошкільну підготовку» [26].

Після набуття чинності у 2011 році Закону «Про догляд за дітьми віком до 3 років», у Польщі з'явився новий тип закладів – дитячі клуби (*kluby dziecięce*), які приймають дітей віком від 1 до 3 років. Хоча формально вони не належать до системи освіти і підпорядковуються Міністерству сім'ї, праці та соціальної політики, проте фактично виконують функцію ранньої дошкільної освіти. Дитячі клуби забезпечують догляд, виховання та елементарну освіту малюків, а також допомагають поєднувати батьківство з професійною діяльністю [20]. Вони можуть бути створені як публічними, так і непублічними суб'єктами, і функціонувати не більше 5 годин на день. Максимальна кількість дітей у дитячому клубі не може перевищувати 30, а на одного опікуна має припадати не більше 8 дітей. З 2015 року кількість дитячих клубів у Польщі зросла майже втричі, що відображає зростаючий попит на послуги з догляду та ранньої освіти для дітей до 3 років.

На основі аналізу Закону «Освітнє право» та Закону «Про догляд за дітьми віком до 3 років» виявлено структурні особливості різних типів дошкільних закладів у Польщі та здійснено нами їх порівняльна характеристика

за такими критеріями: вік дітей, кількість дітей у групі, час роботи, організаційна структура, основний персонал, фінансування. Результати аналізу наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2. 2.

Структурні особливості різних типів дошкільних закладів у Польщі

Критерій	Публічний дитячий садок	Непублічний дитячий садок	Дошкільне відділення при школі	Дошкільний центр	Дитячий клуб
Вік дітей	3-6 років	3-6 років	5-6 років	3-6 років	1-3 років
Кількість дітей у групі	До 25	До 25	До 25	До 25	До 8 дітей на одного опіку
Час роботи	10-12 год/день	10-12 год/день, можливий цілодобовий режим	5-6 год/день	Мін. 3 год/день, 12 год/тиждень	Макс. 3 год/день
Організаційна структура	Вікові групи, додаткові приміщення (зали, кабінети)	Вікові або різновікові групи, додаткові приміщення	Одна або декілька груп	Одна різновікова група	Одна група або декілька груп
Основний персонал	Директор, вихователі, помічники, спеціалісти	Директор/ власник, вихователі, помічники, спеціалісти	Вихователь, помічник	Керівник, вихователь	Керівник, опіку
Фінансування	Бюджет гміни + батьківська плата за харчування та додаткові години	Батьківська плата + дотація з бюджету гміни (до 75%)	Бюджет гміни + батьківська плата за харчування	Засновник + дотація з бюджету гміни + батьківська плата	Засновник + батьківська плата + державна дотація

У Польщі також функціонують дошкільні заклади з особливою педагогічною концепцією або спеціалізацією. Серед них можна виділити інтеграційні дитячі садки (*przedszkola integracyjne*), які забезпечують спільне навчання дітей з типовим розвитком та дітей з особливими освітніми потребами. У таких закладах створюються спеціальні умови для інклюзивного навчання:

менша наповнюваність груп (до 20 дітей, у тому числі не більше 5 дітей з інвалідністю), додатковий персонал (асистенти вчителя, психологи, логопеди, реабілітологи), спеціальне обладнання та адаптовані навчальні матеріали. Інтеграційні дитячі садки мають таку ж організаційну структуру, як і звичайні, але додатково включають кабінети для індивідуальних та групових корекційно-розвивальних занять, сенсорні кімнати, кабінети спеціалістів [19].

Зауважимо, що в Польщі широко представлені дошкільні заклади, які працюють за авторськими педагогічними системами. Наприклад, вальдорфські дитячі садки (*przedszkola waldorfskie*) базуються на педагогічній концепції Рудольфа Штайнера і приділяють особливу увагу розвитку творчості, імітаційній грі, контакту з природою, використанню натуральних матеріалів. Монтессорі-садки (*przedszkola Montessori*) реалізують педагогіку Марії Монтессорі з її акцентом на самостійності дитини, підготовленому середовищі, спеціальних дидактичних матеріалах. Дитячі садки Реджо Емілія (*przedszkola Reggio Emilia*) засновані на підході італійського педагога Лоріса Малагуцці і фокусуються на проєктному навчанні, документуванні дитячих досягнень, розвитку «ста мов дитини» (різних форм самовираження). Такі заклади зазвичай є неpubлічними і мають особливу організаційну структуру, що відповідає їхній педагогічній концепції [40].

Згідно даних Головного статистичного управління Польщі (GUS) охоплення дітей дошкільною освітою в Польщі за віковими групами протягом 13 останніх років постійно зростало (таб. 2.3)

Таблиця 2.3.

Охоплення дітей дошкільною освітою в Польщі за віковими групами (%)

Вік дітей	2010	2015	2020	2023
3 роки	49,6	66,1	83,7	88,5
4 роки	62,6	79,4	89,3	92,8
5 років	76,8	97,5	93,2	96,4
6 років	97,3	93,6	98,7	99,1
3-6 років	71,8	84,2	91,2	94,2

Окрему категорію становлять дошкільні заклади з пріоритетним вивченням іноземних мов, так звані двомовні дитячі садки (*przedszkola dwujęzyczne*). У них освітній процес відбувається двома мовами – польською та іноземною (найчастіше англійською, німецькою або французькою). Деякі з цих закладів працюють за методикою мовного занурення, коли діти перебувають в іншомовному середовищі протягом значної частини дня. Організаційна структура двомовних дитячих садків включає традиційні вікові групи, але в кожній групі працюють два вихователі – польськомовний та іншомовний. Ці заклади зазвичай є непублічними і мають більш високу вартість навчання, проте користуються популярністю серед сімей, які прагнуть забезпечити дітям ранній розвиток мовних компетенцій (див. рис. 2.2).

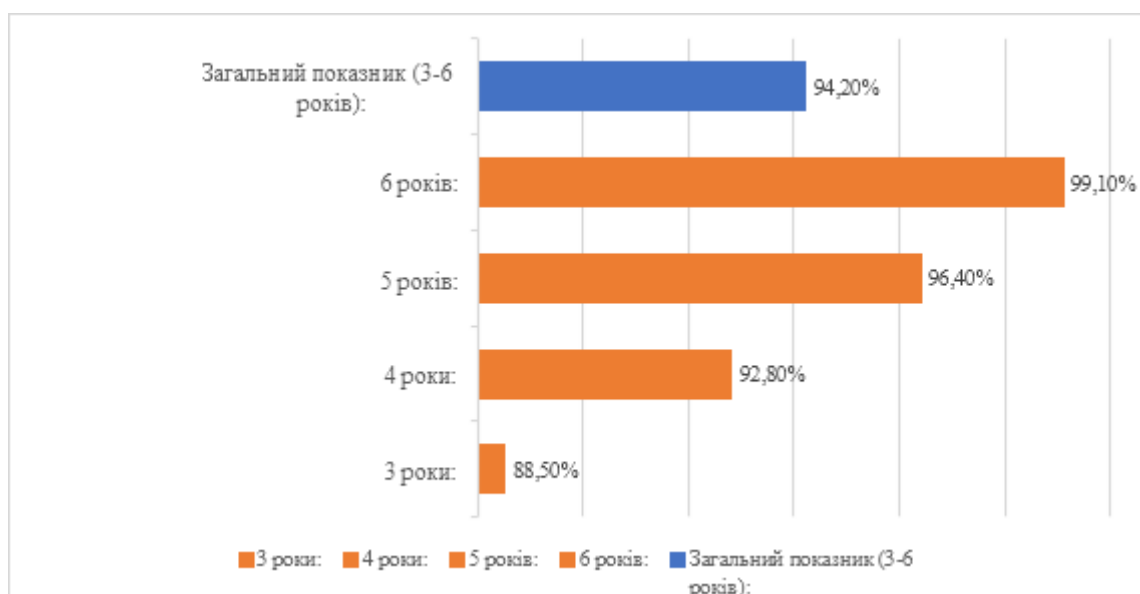

Рис. 2.2. Охоплення дітей дошкільною освітою в Польщі за віковими групами (2023 р.)

Також в Польщі функціонують конфесійні дошкільні заклади (*przedszkola wyznaniowe*), засновані релігійними організаціями різних конфесій, але переважно католицькими. У таких закладах, окрім реалізації базової програми дошкільної освіти, значна увага приділяється релігійному вихованню, формуванню моральних цінностей, ознайомленню з релігійними традиціями. Організаційна структура конфесійних дитячих садків подібна до структури звичайних дитячих садків, але може включати додаткові елементи, пов'язані з

релігійною практикою (каплиця, релігійні символи в оформленні приміщень). Ці заклади можуть бути як публічними (якщо засновані гміною), так і непублічними (якщо засновані безпосередньо релігійною організацією) [16].

В останні роки в Польщі розвиваються екологічні дошкільні заклади (*przedszkola ekologiczne*), які спеціалізуються на екологічному вихованні та освіті для сталого розвитку. Як зазначає український дослідник О. Янкович, «польські екологічні дитячі садки представляють собою інноваційну модель дошкільного закладу, основною метою якого є формування екологічної свідомості та культури дітей, їх гармонійних взаємовідносин з природою» [44]. Такі заклади часто розташовані за містом, мають великі території з садом, городом, альтанками для занять на свіжому повітрі. В їхній структурі особливе місце займають природничі лабораторії, теплиці, компостери, системи збору дощової води тощо. Значна частина освітнього процесу в екологічних дитячих садках відбувається на відкритому повітрі, незалежно від погоди, що відповідає концепції «лісової педагогіки» (*pedagogika leśna*) [40, с. 4].

Аналізуючи статистичні дані, наведені в таблиці 2.3, можна помітити значне зростання охоплення дітей дошкільною освітою в Польщі за останні роки. Особливо вражаючим є збільшення показників для трирічних дітей – з 49,6% у 2010 році до 88,5% у 2023 році. Загальний показник охоплення дітей віком 3-6 років дошкільною освітою досяг 94,2% у 2023 році, що наближається до середнього показника по Європейському Союзу. Такого результату вдалося досягти завдяки цілеспрямованій політиці польського уряду щодо розширення мережі дошкільних закладів різних типів, особливо в сільській місцевості, а також завдяки запровадженню обов'язкової дошкільної освіти для шестирічних дітей та права на дошкільну освіту для всіх дітей віком від 3 років [12].

Згідно даних Головного статистичного управління Польщі (GUS) регіональний розподіл дошкільних закладів у Польщі станом на 2023 рік характеризуються певними показниками (таб. 2.4)

Таблиця 2.4.

Регіональний розподіл дошкільних закладів у Польщі (2023 р.)

Воєводство	Кількість закладів	Кількість дітей	Охоплення дітей 3-6 років, %	Кількість дітей на один заклад
Нижньосілезьке	1683	105643	95,8	62,8
Куявсько-Поморське	1268	78561	93,4	61,9
Люблінське	1425	81732	92,6	57,4
Любуське	621	40257	94,1	64,8
Лодзьке	1502	93124	93,9	62,0
Малопольське	2312	148536	95,7	64,3
Мазовецьке	3541	238765	96,3	67,4
Опольське	598	35648	92,8	59,6
Підкарпатське	1736	96842	91,5	55,8
Підляське	729	44187	93,1	60,6
Поморське	1495	107845	95,2	72,1
Сілезьке	2254	156932	96,5	69,6
Свентокшиське	764	42156	90,8	55,2
Вармінсько-Мазурське	893	54268	91,2	60,8
Великопольське	2065	148963	95,4	72,1
Західнопоморське	1070	65489	93,6	61,2
Польща загалом	21956	1538948	94,2	70,1

Як видно з таблиці 2.4, існує певна регіональна диференціація в розвитку мережі дошкільних закладів в Польщі. Найбільша кількість закладів та найвищі показники охоплення дітей дошкільною освітою спостерігаються у високоурбанізованих воєводствах (Мазовецьке, Сілезьке, Малопольське), тоді як у більш сільських регіонах (Свентокшиське, Вармінсько-Мазурське, Підкарпатське) ці показники нижчі. Цікаво також, що середня кількість дітей на один дошкільний заклад значно варіюється: від 55,2 у Свентокшиському воєводстві до 72,1 у Поморському та Великопольському. Це може свідчити про різну структуру мережі дошкільних закладів – у деяких регіонах переважають маленькі заклади сімейного типу або дошкільні центри, а в інших – великі дитячі садки з багатьма групами.

Підсумовуючи, можна сказати, що система дошкільних закладів у Польщі характеризується різноманітністю типів, форм власності та організаційних

структур, що дозволяє забезпечити доступність та якість дошкільної освіти для різних категорій дітей відповідно до їхніх потреб та можливостей. Статистичні дані свідчать про стабільний розвиток мережі дошкільних закладів та значне зростання охоплення дітей дошкільною освітою за останні роки. Особливо помітним є збільшення кількості неpubлічних дошкільних закладів та альтернативних форм дошкільної освіти, що відображає загальну тенденцію до диверсифікації освітніх послуг та підвищення ролі приватного сектору. Водночас зберігається певна регіональна нерівномірність у розвитку мережі дошкільних закладів, що вказує на необхідність подальших зусиль з боку держави та місцевого самоврядування для забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти у всіх регіонах країни.

2.2 Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку

Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку в Республіці Польща представляють собою цілісну систему змісту, методів та форм організації освітнього процесу, що забезпечує всебічний розвиток дитини та її підготовку до шкільного навчання. Польська система дошкільної освіти характеризується поєднанням централізованого підходу, який виражається в наявності єдиної «Основи програми дошкільної освіти» (*Podstawa programowa wychowania przedszkolnego*), затвердженої на державному рівні, та децентралізованого підходу, що передбачає автономію дошкільних закладів у виборі або розробці конкретних навчальних програм, методик та навчальних матеріалів [48].

«Основа програми дошкільної освіти» є базовим документом, що визначає мінімальний обсяг знань, умінь та навичок, якими повинна оволодіти дитина на етапі завершення дошкільної освіти. Цей документ затверджується Міністерством національної освіти і є обов'язковим для всіх типів дошкільних закладів, незалежно від форми власності. Згідно з визначенням, наведеним у Постанові Міністра національної освіти від 14 лютого 2017 року, «Основа програми дошкільної освіти – це нормативний документ, який встановлює цілі

дошкільної освіти, освітні завдання та очікувані результати в формі вимог, що висуваються до дитини наприкінці дошкільного періоду». Чинна редакція «Основи програми» була затверджена в 2017 році і внесла суттєві зміни в зміст та організацію дошкільної освіти в Польщі [48].

Структура «Основи програми дошкільної освіти» Польщі включає чотири основні розділи (табл. 2.5). Перший розділ визначає загальні цілі дошкільної освіти: підтримка всебічного розвитку дитини, набуття знань і навичок, підтримка індивідуального розвитку, організація різноманітного досвіду, зміцнення здоров'я дітей, співпраця з батьками та місцевою громадою [1]. Другий розділ описує завдання дошкільного закладу: організація умов для вільної гри, забезпечення фізичної активності, формування навичок самообслуговування, підтримка емоційного та соціального розвитку, розвиток мовлення та комунікативних навичок та інші.

Таблиця 2.5.

Структура «Основи програми дошкільної освіти» Польщі (2017)

Розділ	Зміст
I. Загальні цілі дошкільної освіти	Визначає основні напрями та пріоритети дошкільної освіти
II. Завдання дошкільного закладу	Конкретизує діяльність дошкільного закладу з різних аспектів розвитку дитини
III. Очікувані результати	Описує компетенції, якими повинна оволодіти дитина на етапі завершення дошкільної освіти
IV. Умови та способи реалізації	Рекомендації щодо організації освітнього процесу та створення розвивального середовища

Третій розділ «Основи програми дошкільної освіти» є найбільш об'ємним і містить детальний опис очікуваних результатів навчання і виховання за такими освітніми напрямами: фізичний розвиток; емоційний розвиток; соціальний розвиток; розвиток мовлення; пізнавальний розвиток; художньо-естетичний розвиток; формування готовності до опанування письма та читання; математичний розвиток та інші. Для кожного напрямку визначено конкретні вимоги, що сформульовані в термінах «дитина знає...», «дитина вміє...»,

«дитина розуміє...». Четвертий розділ містить рекомендації щодо організації освітнього процесу та створення розвивального середовища.

На основі «Основи програми дошкільної освіти» розробляються та затверджуються конкретні навчальні програми, які можуть бути авторськими або обраними з переліку рекомендованих програм, схвалених Міністерством національної освіти. Станом на 2023 рік у переліку рекомендованих програм налічується понад 30 різних програм. Програма має охоплювати всі напрями розвитку дитини, передбачені в «Основах програми дошкільної освіти», але може розширювати та конкретизувати її зміст.

Однією з найпопулярніших у Польщі є програма «Добрий старт дошкільняти» (*Dobry start przedszkolaka*), розроблена Малгожатою Жития та Веславою Жаба-Жабінською. Ця програма базується на інтеграційному та компетентнісному підходах і спрямована на формування основних життєвих компетенцій: комунікативної, соціальної, пізнавальної, творчої та здоров'язбережувальної [8]. Особливістю програми є використання технології проєктного навчання та активне залучення батьків до освітнього процесу.

Ще однією популярною програмою є «Дошкільна освіта для цікавих світу» (*Wychowanie przedszkolne dla ciekawych świata*), розроблена колективом авторів під керівництвом Йоанни Білявської. Ця програма базується на конструктивістській теорії навчання і передбачає активну роль дитини в процесі пізнання.

Програма «Планета дітей. Програма дошкільного виховання» (*Planeta dzieci. Program wychowania przedszkolnego*), авторства Йоланти Василевської (*Jolanty Wasilewskiej*), є комплексним освітньо-виховним документом, спрямованим на всебічний розвиток дітей дошкільного віку. Її зміст охоплює формування моральних цінностей (добра, правди, краси), розвиток емоційної сфери, соціальних навичок, пізнавальних умінь та фізичної активності. Програма містить чітко структуровані освітні цілі та завдання, орієнтовані на вікові та індивідуальні особливості дітей, забезпечує послідовність і наступність у формуванні ключових компетентностей та сприяє підготовці дитини до

успішного навчання у школі.[54]

Програма «Добра ідея! (Dobry pomysł!)», авторства Еви Янус (Ewa Janus), є сучасною концепцією дошкільного виховання, побудованою на засадах конструктивізму та теорії множинних інтелектів. Її зміст спрямований на гармонійний розвиток дитини в пізнавальній, емоційно-соціальній, мовленнєвій, творчій та руховій сферах. Програма передбачає використання ігрових, дослідницьких і сенсорних методів, що сприяють формуванню самостійності, креативності та вміння співпрацювати. Освітні завдання «Добра ідея!» орієнтовані на індивідуальні потреби дітей та спрямовані на всебічну підготовку до шкільного навчання.[47]

На основі аналізу популярних програм дошкільної освіти в Польщі здійснено порівняльну характеристику за такими критеріями: основні підходи, ключові особливості, вікові групи. Результати аналізу наведено у табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Порівняльна характеристика популярних програм
дошкільної освіти в Польщі

Назва програми	Основні підходи	Ключові особливості	Вікові групи
«Добрий старт дошкільняти»	Інтеграційний, компетентнісний	Акцент на соціально-емоційному розвитку, проєктне навчання	3-6 років
«Дошкільна освіта для цікавих світу»	Конструктивістський, дослідницький	Розвиток критичного мислення, експериментування	3-6 років
«Маленький еколог»	Екологічний, проєктний	Формування екологічної свідомості, практичних навичок	3-6 років
«Ключ до навчання»	Культурно-історичний, діяльнісний	Розвиток пізнавальних процесів, саморегуляції	3-6 років

«Я граюся і вчуся»	Індивідуалізований, ігровий	Навчання через гру, індивідуальний підхід	3-6 років
«Нульовий клас»	Компетентнісний, підготовка до школи	Формування шкільної готовності, основи грамоти і математики	6 років

Для дошкільних закладів з особливими потребами розроблені специфічні програми. Для закладів, які працюють з дітьми різних національностей, створена програма «Різноманітність збагачує», яка спрямована на формування міжкультурної компетентності. Для екологічних дитячих садків існує програма «Маленький еколог», яка фокусується на формуванні екологічної свідомості та відповідального ставлення до природи [50].

В останні роки в Польщі набуває популярності програма «Ключ до навчання», яка ґрунтується на культурно-історичній теорії та спрямована на розвиток когнітивних процесів і саморегуляції поведінки. Для закладів, які орієнтуються на індивідуалізований підхід, розроблена програма «Я граюся і вчуся», що базується на ідеях Монтесорі та Фребеля. Для «нульових класів» (груп підготовки шестирічних дітей до школи) існує спеціальна програма, яка акцентує увагу на формуванні шкільної готовності.

Для дошкільних закладів, які практикують альтернативні педагогічні підходи, розроблені спеціальні програми, що відповідають їхній філософії. Наприклад, для вальдорфських дитячих садків створена програма «Вальдорфський дитячий садок», для Монтесорі-садків – програма «Монтесорі в дитячому садку» [1].

Крім загальних програм, у польських дошкільних закладах використовуються парціальні програми, спрямовані на розвиток окремих аспектів: «Музичні крапельки» для музичного розвитку, «Маленький математик» для формування математичних уявлень, «Говоримо правильно» для розвитку мовлення, «Здоровий дошкільнят» для формування навичок здорового способу життя, «Безпечний дошкільнят» для формування навичок безпечної

поведінки.

Українська дослідниця О. Карпенко зазначає, що характерною особливістю сучасних польських програм дошкільної освіти є їхня орієнтація на формування ключових компетенцій, необхідних для успішного функціонування в сучасному суспільстві, таких як: вміння вчитися, комунікативна компетенція, соціальна компетенція, громадянська компетенція, підприємливість, культурна компетенція, математична компетенція та інші [19].

Реалізація програми в польських дошкільних закладах передбачає систематичне планування освітнього процесу на різних рівнях. На рівні закладу розробляється річний план роботи, на рівні групи вихователі складають календарно-тематичні плани на місяць, тиждень та день. Планування має бути гнучким і враховувати інтереси та потреби дітей. Оцінювання ефективності програми здійснюється через спостереження за дітьми, аналіз їхніх робіт, розмови з дітьми та батьками. Результати документуються у формі індивідуальних карт розвитку, портфоліо, щоденників спостережень.

2.3 Підготовка та професійний розвиток педагогічних кадрів

Система підготовки та професійного розвитку педагогічних кадрів для дошкільної освіти в Республіці Польща характеризується послідовністю, неперервністю та орієнтацією на європейські стандарти. Сучасний педагог дошкільної освіти в Польщі – це висококваліфікований фахівець, який має відповідну вищу освіту, володіє комплексом професійних компетенцій та постійно вдосконалює свій фаховий рівень [4]. Підготовка педагогічних кадрів здійснюється в закладах вищої освіти різних типів: університетах, педагогічних академіях, вищих професійних школах. Відповідно до Закону «Про вищу освіту та науку» від 2018 року, для роботи в дошкільному закладі необхідно мати щонайменше ступінь бакалавра (licencjat) за спеціальністю «Дошкільна освіта» або «Дошкільна та початкова освіта». З 2022 року перевага надається кандидатам з повною вищою освітою – ступенем магістра. Як зазначає польський педагог

Ірена Ададек, «підвищення освітніх вимог до вихователів відображає зростання суспільного визнання важливості дошкільної освіти як фундаменту для подальшого розвитку особистості» [46].

Навчальні програми підготовки педагогічних кадрів розробляються закладами вищої освіти автономно, але мають відповідати стандартам, встановленим Міністерством науки та вищої освіти. Програми підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти включають такі обов'язкові компоненти: психолого-педагогічна підготовка, основи дидактики та методики викладання, практична підготовка, предметна підготовка, вивчення іноземної мови, інформаційно-комунікаційні технології в освіті, культура мовлення та голосу, здоров'я та безпека, етика професійної діяльності [5].

На основі даних Варшавського університету про структуру програми підготовки бакалаврів за спеціальністю «Дошкільна освіта» з'ясовано характерні її компоненти (табл. 2.7).

Таблиця 2.7.

Структура програми підготовки бакалаврів за спеціальністю «Дошкільна освіта» (на прикладі Варшавського університету)

Компоненти програми	Кількість кредитів ECTS	Відсоток від загального обсягу
Психолого-педагогічна підготовка	25	14%
Основи дидактики та методики	15	8%
Предметна підготовка	95	53%
Педагогічна практика	30	17%
Іноземна мова	8	4%
Інформаційно-комунікаційні технології	3	2%
Культура мовлення та голосу	2	1%
Здоров'я, безпека, етика	2	1%
Загалом	180	100%

Найбільше часу в програмі підготовки бакалаврів відводиться на

предметну підготовку, яка включає вивчення основ дошкільної педагогіки, психології розвитку дитини, методик навчання різних освітніх галузей, діагностики та оцінювання в дошкільній освіті. Важливою складовою програми є педагогічна практика (17% від загального обсягу), яка проводиться як в університетських базових дошкільних закладах, так і в звичайних дитячих садках різних типів (див. рис. 2.3).

Рис. 2.3. Система професійного розвитку педагогів дошкільної освіти в Польщі

На магістерському рівні програма підготовки є більш спеціалізованою і дослідницько-орієнтованою, з акцентом на розвиток аналітичних та рефлексивних здібностей, формування навичок критичного мислення та прийняття професійних рішень у складних педагогічних ситуаціях.

Важливим аспектом професійного розвитку педагогів дошкільної освіти в Польщі є формування дослідницьких компетенцій та залучення їх до науково-дослідницької діяльності. Концепція «педагог-дослідник» (*nauczyciel-badacz*) стає все більш популярною в польській педагогічній теорії та практиці і передбачає, що педагог не лише застосовує готові методики, але й досліджує їх ефективність, адаптує до конкретних умов, розробляє власні інноваційні підходи. Для розвитку дослідницьких компетенцій педагогів проводяться спеціальні тренінги з методології педагогічних досліджень, статистичного аналізу даних, академічного письма тощо. Педагоги заохочуються до проведення досліджень у своїх групах, аналізу результатів, публікації статей у професійних

журналах.

Висновки до другого розділу

Дослідження сучасного стану та особливостей функціонування дошкільної освіти в Польщі дозволило виявити ключові характеристики системи.

Аналіз типів дошкільних закладів показав значну різноманітність форм освіти: публічні та непублічні дитячі садки, дошкільні відділення при школах, дошкільні центри та дитячі клуби. Важливу роль відіграють заклади з особливою педагогічною концепцією: інтеграційні, Монтессорі, вальдорфські, Регджіо Емілія, двомовні та екологічні. Статистичні дані свідчать про суттєве зростання охоплення дітей дошкільною освітою, хоча існує певна регіональна нерівномірність у розвитку мережі закладів.

Програми навчання і виховання поєднують централізований та децентралізований підходи. Базовим документом є «Основа програми дошкільної освіти», на основі якої розробляються різноманітні навчальні програми: «Добрий старт дошкільняти», «Дошкільна освіта для цікавих світу», «Різноманітність збагачує» та інші. Особливістю польських програм є орієнтація на формування ключових компетенцій та гнучкість у застосуванні.

Система підготовки та професійного розвитку педагогічних кадрів є послідовною та орієнтованою на європейські стандарти. Підготовка здійснюється в закладах вищої освіти на рівнях бакалавра та магістра. Важливим елементом є ступенева система професійного розвитку (вчитель- стажист, контрактний, штатний, дипломований), що стимулює постійне вдосконалення через підвищення заробітної плати та розширення професійних можливостей.

Сучасна дошкільна освіта в Польщі є гнучкою, різноманітною та орієнтованою на потреби дитини. Основні тенденції розвитку включають розширення мережі закладів, підвищення якості освітніх послуг, індивідуалізацію процесу навчання, інклюзивний підхід та інтеграцію цифрових технологій.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ В ДОШКІЛЬНУ ОСВІТУ УКРАЇНИ

3.1 Аналіз ефективних моделей дошкільної освіти Польщі

Аналіз ефективних моделей дошкільної освіти Польщі дозволяє виявити найбільш успішні підходи та практики, які забезпечують високу якість освітніх послуг для дітей дошкільного віку. Під «моделлю дошкільної освіти» у польському освітньому контексті розуміється комплексна система організаційних, змістових, методичних та управлінських компонентів, які забезпечують реалізацію освітніх цілей і завдань відповідно до потреб дітей, очікувань батьків та вимог суспільства. Ефективність моделі оцінюється за такими критеріями, як якість освітнього процесу, доступність освіти, задоволеність батьків, рівень готовності дітей до школи, професійна компетентність педагогів та ефективність управління [11, с. 33].

Інтегрована модель дошкільної освіти, яка реалізується в публічних дитячих садках великих міст, є однією з найбільш ефективних у Польщі. Ця модель передбачає інтеграцію різних освітніх напрямів на основі єдиної тематики, що дозволяє формувати у дітей цілісну картину світу. Освітній процес будується на основі проєктного підходу, коли вихователь разом з дітьми визначає тему проєкту, його тривалість та форми реалізації. Вихователь виступає фасилітатором, який створює умови для самостійного пізнання світу дітьми. Інтегрована модель також передбачає тісну співпрацю з батьками, які залучаються до реалізації проєктів, проведення занять, організації екскурсій [11].

Інклюзивна модель дошкільної освіти, що активно впроваджується в Польщі з 2010-х років, базується на принципі забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіти для всіх дітей, незалежно від їхніх психофізичних особливостей, соціального статусу чи національності. Інклюзивні дитячі садки характеризуються меншою наповнюваністю груп (до 20 дітей, включаючи не

більше 5 дітей з особливими освітніми потребами), наявністю додаткових фахівців, адаптованим освітнім середовищем та індивідуалізованими програмами розвитку. Важливою складовою моделі є формування толерантного середовища, в якому всі діти почуваються прийнятими та цінними. Ця модель демонструє найвищі показники соціально-емоційного розвитку дітей.

На основі аналізу моделей дошкільної освіти в Польщі нами здійснено їх порівняльна характеристика за такими критеріями: організаційна форма, кількість дітей у групі, роль педагога, ключаві особливості, основний фокус. . Результати аналізу наведено у табл. 3.1

Таблиця 3.1.

Порівняльна характеристика ефективних моделей
дошкільної освіти Польщі

Критерій	Інтегрова на модель	Інклюзивна модель	Регджіо Емілія модель	Монтессорі модель	Гібридні моделі
Організаційна форма	Публічні дитячі садки	Інклюзивні садки та групи	Приватні та деякі публічні садки	Переважно приватні садки	Різні типи закладів
Кількість дітей у групі	20-25	До 20 (з дітьми з ООП)	15-20	20-25	Варіюється
Роль педагога	Фасилітатор	Координатор індивідуального розвитку	Дослідник, співробітник	Спостерігач, помічник	Поєднання різних ролей
Ключові особливості	Проектний підхід, інтеграція	Індивідуалізація, спеціальна підтримка	Документування, «100 мов дитини»	Підготовлене середовище, свобода вибору	Гнучкість, змішані підходи
Основний фокус	Цілісний розвиток	Соціальна інклюзія	Творчий потенціал, комунікація	Самостійність, практичні навички	Адаптивність, потреби

Модель Регджіо Емілія, що походить з Італії, була успішно адаптована до

польських умов і демонструє високу ефективність. Основою цього підходу є переконання, що діти мають «сто мов» самовираження (через малювання, конструювання, музику, танець тощо), і завдання педагога – створити умови для їх розкриття [17, с. 105]. Характерною рисою моделі є активне документування дитячого розвитку через фотографії, відеозаписи, замітки педагогів, зразки дитячих робіт. Простір у таких садках організований як «третій учитель» – він гнучкий, трансформований, багатий на стимули для дослідження та творчості. Особливе місце займає ательє – простір для художньої творчості. Ефективність моделі підтверджується високим рівнем творчих здібностей дітей, їхньою впевненістю у власних силах та розвиненими комунікативними навичками.

Модель Монтесорі демонструє високу ефективність, особливо у формуванні самостійності, відповідальності та практичних навичок дітей. Основою цієї моделі є спеціально підготовлене середовище з дидактичними матеріалами для розвитку різних аспектів особистості дитини [28]. Матеріали розташовані на доступних полицях, і діти можуть вільно обирати, з чим працювати. Педагог виконує роль спостерігача та помічника, який демонструє, як користуватися матеріалами, але не втручається у діяльність дитини без потреби. Групи зазвичай різновікові (3-6 років), що сприяє взаємному навчанню та соціалізації. За словами польської дослідниці Барбари Чарноцької, «ефективність Монтесорі-моделі підтверджується не лише академічними досягненнями дітей, але й їхньою високою мотивацією до навчання, концентрацією уваги та соціальною компетентністю» [9].

Гібридна модель, яка поєднує елементи різних педагогічних підходів, стає все більш популярною в Польщі. Така модель дозволяє використовувати найкращі аспекти різних підходів, адаптуючи їх до конкретних умов закладу та потреб дітей [29]. Наприклад, з Монтесорі-педагогіки може бути запозичена ідея підготовленого середовища, з вальдорфської педагогіки – увага до ритму дня та року, з Регджіо Емілія – проєктний підхід та документування дитячого розвитку. При цьому зберігаються традиційні польські елементи: національні

свята та традиції, фольклор, регіональний компонент [23]. Гібридна модель досягає збалансованих показників ефективності при середньому рівні вартості, що робить її привабливою для впровадження в різних контекстах.

У Польщі також активно розвиваються спеціалізовані моделі дошкільної освіти [32]. Екологічна модель робить акцент на проведенні значної частини освітнього процесу на свіжому повітрі та формуванні екологічної свідомості. Білінгвальна модель забезпечує раннє вивчення іноземної мови через її інтеграцію в повсякденне життя за принципом «один педагог – одна мова». Для малих населених пунктів ефективною є модель альтернативних форм дошкільної освіти (дошкільні центри, дитячі клуби, дошкільні відділення при школах), яка має спрощену структуру та гнучкий графік роботи [7].

Згідно даних Інституту досліджень в освіті (IBE), 2023 різні моделі дошкільної освіти Польщі характеризують за певними показниками ефективності (табл.3.2.).

Таблиця 3.2.

Показники ефективності різних моделей дошкільної освіти Польщі

Модель	Охоплен- ня дітей (%)	Задоволе- ність батьків (1-5)	Шкільна готовні- сть (1-5)	Соц.емо ційний разви- ток (1-5)	Когнітивний розвиток (1-5)	Вартість дитини (злотих)
Інтегрована	42	4.2	4.5	4.3	4.4	1200-
Інклюзивна	5	4.6	4.3	4.8	4.0	1800-
Регджіо Емілія	3	4.8	4.4	4.7	4.6	2000-
Монтессорі	7	4.7	4.7	4.2	4.8	1800-
Гібридна	15	4.4	4.5	4.4	4.5	1500-
Екологічна	4	4.9	4.2	4.6	4.3	1800-
Альтернатив ні форми	18	4.1	4.0	4.1	3.9	800-1
Білінгвальна	6	4.5	4.3	4.2	4.7	2000-

Аналізуючи показники ефективності, можна помітити, що найбільш поширеною є інтегрована модель (42% дітей) із збалансованими показниками

при середній вартості. Альтернативні форми (18% дітей) мають нижчі показники ефективності, але забезпечують доступність при найнижчій вартості. Моделі Регджіо Емілія, Монтессорі, екологічна та білінгвальна мають високі показники ефективності, але обмежене поширення (3-7%) через вищу вартість та потребу у спеціальній підготовці педагогів. Лонгітюдні дослідження польських науковців, зокрема Анни Бжезінської, показують, що діти, які відвідували дошкільні заклади з ефективними моделями, демонструють кращі результати протягом усієї початкової школи – мають розвиненіше критичне мислення, кращі навички самоорганізації, вищу мотивацію до навчання та кращі соціальні компетенції.

Важливим компонентом ефективності моделей дошкільної освіти є система забезпечення якості. У Польщі діє дворівнева система: зовнішня оцінка (здійснюється регіональними освітніми кураторіями раз на п'ять років) та внутрішня оцінка (самооцінка закладу, що може включати опитування батьків, спостереження за дітьми, аналіз документації). Як зазначає український дослідник О. Янкович, «поєднання зовнішнього контролю, внутрішньої системи забезпечення якості та професійного розвитку педагогів робить польську систему дошкільної освіти ефективною та здатною до постійного вдосконалення» [28].

Узагальнюючи аналіз ефективних моделей дошкільної освіти, можна виділити ключові компоненти, спільні для всіх успішних моделей: високий професіоналізм педагогів, розвивальне освітнє середовище, індивідуалізація освітнього процесу, партнерство з батьками та зв'язок з місцевою громадою. Успіх польської системи базується на поєднанні державної підтримки, різноманітності освітніх моделей та системи забезпечення якості. Польська система не прагне до уніфікації, а підтримує різноманітність при дотриманні спільних стандартів якості, що дозволяє враховувати локальні особливості та стимулює інновації. Цей досвід може бути цінним для України, яка прагне до розвитку власної системи дошкільної освіти.

3.2 Можливості адаптації польського досвіду в Україні та їх виклики, перспективи

Вивчення польського досвіду дошкільної освіти має для України особливу цінність з огляду на спільні історичні та культурні зв'язки, подібні освітні традиції та схожі шляхи трансформації систем освіти від пострадянських моделей до європейських стандартів. Польща, яка успішно інтегрувалася до європейського освітнього простору, зберігаючи при цьому національну специфіку, може слугувати корисним прикладом для України, особливо в контексті адаптації ефективних моделей дошкільної освіти.

Однією з найперспективніших для адаптації в Україні є польська модель децентралізованого управління дошкільною освітою, яка передбачає передачу значної частини повноважень щодо створення та утримання дошкільних закладів на рівень місцевого самоврядування. В умовах реформи децентралізації, яка відбувається в Україні, досвід Польщі у розподілі повноважень між центральними органами влади та місцевими органами самоврядування може бути дуже корисним. Адаптація цієї моделі дозволить більш гнучко реагувати на потреби конкретних громад, ефективніше використовувати ресурси та залучати додаткові джерела фінансування [40].

На нашу думку, особливо цінним для України може бути досвід Польщі у створенні альтернативних форм дошкільної освіти, таких як дошкільні центри, дитячі клуби, дошкільні відділення при школах. В Україні, особливо в сільській місцевості та невеликих містах, проблема доступності дошкільної освіти залишається гострою – за даними Державної служби статистики, станом на 2022 рік лише 67% дітей дошкільного віку були охоплені інституційними формами дошкільної освіти, тоді як у Польщі цей показник перевищує 90%. Впровадження альтернативних форм дошкільної освіти може стати ефективним рішенням проблеми нестачі місць у традиційних дитячих садках [33].

На основі аналізу систем дошкільної освіти України та Польщі здійснено їх порівняння за критеріями: охоплення дітей дошкільною освітою, система управління, фінансування, типи закладів, інклюзивна освіта, підготовка

педагогів. Виявлено можливості адаптації досвіду Польщі в Україні. Результати аналізу представлено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Порівняння систем дошкільної освіти України та Польщі

Критерій	Україна	Польща	Можливості адаптації
Охоплення дітей дошкільною освітою	67%	94%	Впровадження альтернативних форм дошкільної освіти
Система управління	Переважає централізована	Децентралізована	Посилення ролі місцевого самоврядування
Фінансування	Державний бюджет, місцеві бюджети, батьківська плата	Місцеві бюджети, дотації з державного бюджету, батьківська плата, фонди ЄС	Диверсифікація джерел фінансування
Типи закладів	Переважає державні та комунальні	Публічні, непублічні, альтернативні форми	Розвиток мережі приватних та громадських закладів
Інклюзивна освіта	На етапі становлення	Розвинена система	Запозичення моделей інклюзивної освіти
Підготовка педагогів	Переважає середня спеціальна освіта	Вища освіта (бакалавр, магістр)	Підвищення освітніх вимог до педагогів

Значний потенціал для адаптації в Україні має польська модель інклюзивної дошкільної освіти. В останні роки в Україні зроблено важливі кроки у напрямку забезпечення доступу дітей з особливими освітніми потребами до загальних закладів освіти, проте ефективні механізми реалізації інклюзивного підходу все ще перебувають у стадії формування. Польський досвід створення інклюзивних груп з меншою наповнюваністю, залучення додаткових фахівців, адаптації освітнього середовища та розробки індивідуальних програм розвитку

може бути корисним для України. Особливо цінним є досвід Польщі у формуванні толерантного середовища та роботі з батьками дітей з особливими освітніми потребами [34].

Інтегрований підхід у дошкільній освіті та польський досвід партнерства з батьками також заслуговують на увагу. В Україні інтегрований підхід реалізується недостатньо послідовно, а участь батьків часто обмежується фінансовими внесками та відвідуванням батьківських зборів. Польський досвід організації проєктної діяльності та активного залучення батьків до освітнього процесу може збагатити українську дошкільну педагогіку [42, с. 507].

Польська система професійного розвитку педагогічних кадрів дошкільної освіти та дворівнева система забезпечення якості (зовнішнє та внутрішнє оцінювання) також мають потенціал для адаптації в Україні. Ці елементи могли б сприяти підвищенню престижу професії вихователя, залученню талановитої молоді до роботи в дошкільних закладах та загальному зростанню якості дошкільної освіти. На основі аналізу перспектив адаптації польського досвіду в Україні окреслено можливі виклики, стратегії їх подолання та перспективи адаптації польського досвіду дошкільної освіти в Україні (таблиця 3.4.)

Таблиця 3.4.

Виклики та перспективи адаптації польського досвіду дошкільної освіти в Україні

Польський досвід	Перспективи для України	Можливі виклики	Стратегії подолання викликів
Децентралізація управління	Гнучкість, ефективність, відповідність місцевим потребам	Нерівномірний розвиток регіонів	Поетапна передача повноважень, навчання управлінців
Альтернативні форми дошкільної освіти	Збільшення охоплення дітей	Недостатня нормативно-правова база	Законодавчі зміни, пілотні проєкти

Інклюзивна освіта	Рівний доступ до якісної освіти	Архітектурні бар'єри, недостатня підготовка педагогів	Адаптація середовища, спеціальна підготовка педагогів
-------------------	---------------------------------	---	---

Продовження табл.3.4

Інтегрований підхід	Цілісний розвиток дитини	Традиційний предметний підхід	Методичне забезпечення, тренінги для педагогів
Партнерство з батьками	Узгодженість виховних впливів	Професійні стереотипи педагогів	Навчання ефективній комунікації
Система професійного розвитку	Мотивація педагогів	Обмежені фінансові можливості	Зміни в системі оплати праці
Система забезпечення якості	Стимулювання вдосконалення	Відсутність досвіду зовнішнього оцінювання	Поступове впровадження, навчання експертів

Виклики, які можуть виникнути у процесі адаптації польського досвіду в Україні, пов'язані з різними факторами: відмінності в законодавчому регулюванні та системі фінансування, інерційність освітньої системи, матеріально-технічні обмеження, різний рівень готовності регіонів до впровадження інновацій. Український дослідник О. Карпенко зазначає, що «адаптація польського досвіду дошкільної освіти в Україні не повинна бути механічним копіюванням, а має відбуватися з урахуванням національних особливостей, освітніх традицій та реальних умов функціонування української системи дошкільної освіти» [33].

З огляду на складну ситуацію в Україні, пов'язану з війною, особливо актуальним стає польський досвід забезпечення психологічної підтримки дітей дошкільного віку та створення безпечного освітнього середовища. Хоча Польща не переживала військових дій на своїй території в новітній історії, вона має

значні напрацювання у сфері подолання психологічних травм у дітей-біженців, які прибувають до країни з зон конфліктів [34].

Висновки до третього розділу

Аналіз ефективних моделей дошкільної освіти Польщі виявив різноманіття підходів: інтегрована модель, інклюзивна модель, Регджіо Емілія, Монтесорі, гібридна модель, екологічна модель, альтернативні форми для малих населених пунктів та білінгвальна модель. Кожна з них має свої сильні сторони та показує високу ефективність у певних контекстах. Зокрема, інтегрована модель забезпечує цілісний розвиток дитини, інклюзивна – соціальну інтеграцію дітей з особливими потребами, Регджіо Емілія та Монтесорі сприяють розвитку творчості та самостійності. Спільними рисами успішних моделей є професіоналізм педагогів, розвивальне освітнє середовище, індивідуалізація освітнього процесу, партнерство з батьками та зв'язок з громадою.

Дослідження можливостей адаптації польського досвіду в Україні показало, що найбільш перспективними напрямками є децентралізація управління, впровадження альтернативних форм дошкільної освіти, розвиток інклюзивної освіти, застосування інтегрованого підходу та розбудова партнерства з батьками. Проте адаптація має враховувати специфіку української системи освіти, економічні можливості, регіональні особливості та культурні традиції. Серед викликів виділено: законодавчі обмеження, інерційність освітньої системи, обмежені матеріальні ресурси, недостатню підготовку педагогів та традиційні уявлення про дошкільну освіту. Особливо актуальним у контексті військової агресії проти України є польський досвід психологічної підтримки дітей та створення безпечного освітнього середовища. Найбільш ефективною стратегією впровадження польського досвіду є поетапна адаптація, починаючи з пілотних проєктів на рівні окремих громад чи закладів, з подальшим поширенням успішних практик. Ключовими умовами успішної адаптації є відповідні законодавчі зміни, підготовка педагогічних кадрів, інформаційно-методична підтримка та залучення міжнародної допомоги.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження виявлено, що дошкільна освіта Польщі пройшла тривалий шлях розвитку від перших «охоронок» XIX століття до сучасної розгалуженої системи закладів різного типу. Ключовими етапами розвитку стали: період після здобуття незалежності у 1918 році, післявоєнний період, трансформації після 1989 року та євроінтеграційні процеси після вступу Польщі до ЄС у 2004 році.

Розвиток дошкільної освіти в Республіці Польща має системний та еволюційний характер, визначений історичними трансформаціями та євроінтеграційними процесами. Досвід Польщі демонструє ефективність поєднання національних традицій із сучасними європейськими тенденціями, що може бути корисним для реформування вітчизняної дошкільної освіти, особливо в умовах модернізації освітньої системи України.

З'ясовано, що ключовими аспектами розвитку дошкільної освіти Польщі є: створення комплексної правової бази, децентралізація управління, розширення доступу до дошкільної освіти, розмаїття організаційних форм, впровадження інноваційних педагогічних підходів та система забезпечення якості.

Виявлено, що основним чинником розвитку дошкільної освіти в Республіці Польща стало формування цілісної законодавчої бази, що регламентує організацію, фінансування, якість освітнього процесу та взаємодію всіх учасників освітнього середовища. Законодавче забезпечення дошкільної освіти Польщі характеризується системністю, чіткістю та високим рівнем нормативної деталізації, що унеможливорює неоднозначні тлумачення правових положень, забезпечує прозорість функціонування освітньої системи та ефективний контроль за її якістю. Базові принципи дошкільної освіти закріплені в Конституції Республіки Польща, Законі «Освітнє право» (2016) та Законі «Про фінансування освітніх завдань» (2017), які визначають права дітей на освіту, повноваження органів управління та механізми фінансування. Розвиток галузі

також регулюється підзаконними актами Міністра освіти, зокрема документами, що встановлюють «Основу програми дошкільної освіти» та механізми зовнішнього оцінювання якості роботи закладів.

Особливістю польського законодавства є розподіл повноважень між центральними та місцевими органами влади, що забезпечує ефективне управління. Організаційні засади дошкільної освіти Польщі ґрунтуються на принципах децентралізації, варіативності форм та відкритості до інновацій. Місцеві органи влади відповідають за мережу закладів, їх фінансування та контроль якості, що забезпечує адаптацію освітнього середовища до потреб громад.

З'ясовано, що система дошкільної освіти Польщі вирізняється різноманітністю типів закладів, що забезпечує широкий вибір умов виховання та навчання відповідно до потреб дітей і сімей. Така модель сприяє доступності та індивідуалізації освітніх послуг, що підтверджується стабільним зростанням охоплення дітей дошкільною освітою та розвитком приватного сектору.

Схарактеризовано типи дошкільних закладів Польщі. Система дошкільної освіти Польщі характеризується різноманітністю типів закладів: публічні та непублічні дитячі садки, дошкільні відділення при школах, дошкільні центри, дитячі клуби. Особливе місце займають заклади з альтернативними педагогічними підходами: Монтессорі, Вальдорфські, Регджіо Емілія, інклюзивні, білінгвальні та екологічні. Особлива увага приділяється інклюзивності, забезпеченню рівного доступу та розбудові підтримувального середовища для дітей з різними освітніми потребами. Організаційні моделі вирізняються гнучкістю, партнерством із сім'єю та акцентом на компетентнісний та дитиноцентричний підхід, що відповідає сучасним європейським орієнтирам у сфері дошкільної освіти. Важливою тенденцією стало поступове розширення доступності освіти та впровадження обов'язкового року дошкільної підготовки для дітей, що суттєво підвищило рівень охоплення вихованців.

Визначено, що освітній процес у польських ЗДО ґрунтується на державній «Основі програми дошкільної освіти», яка визначає цілі, завдання та очікувані

результати навчання дітей. Схарактеризовано програми навчання і виховання, які поєднують централізований підхід через «Основу програми дошкільної освіти» та децентралізований через варіативність конкретних програм. Заклади мають автономію у виборі конкретних програм і педагогічних підходів, що забезпечує баланс між державними стандартами та свободою освітнього простору. Серед найпоширеніших програм — «Добрий старт дошкільняти», «Дошкільна освіта для цікавих світу», «Різноманітність збагачує», які орієнтовані на формування ключових компетентностей, розвиток соціально-емоційних навичок і забезпечення рівних можливостей для всіх дітей. Важливим аспектом є також запровадження цифрової грамотності та проєктної діяльності, що відображено в оновленій основі програми та сучасних педагогічних підходах. Спільною рисою польських програм є орієнтація на формування ключових компетенцій та індивідуалізація навчання.

Схарактеризовано систему підготовки майбутніх вихователів, яка здійснюється в закладах вищої освіти на рівнях бакалавра та магістра і орієнтована на формування високої педагогічної компетентності, індивідуалізації освітнього процесу, інклюзивної практики та співпраці з батьками. Теоретична підготовка доповнюється педагогічною практикою й інституційною підтримкою професійного розвитку. Важливою особливістю є чотириступенева система професійного розвитку (вчитель-стажист, контрактний, штатний, дипломований), що стимулює постійне професійне вдосконалення. Дошкільні педагоги мають можливості для різноманітних форм підвищення кваліфікації, участі в міжнародних проєктах та проведення власних досліджень. Такий підхід забезпечує високу якість професійної діяльності вихователів та сприяє ефективному впровадженню сучасних освітніх технологій у дошкільлі.

Визначено, що система дошкільної освіти Польщі представлена різноманітними ефективними моделями — інтегрованою, інклюзивною, Монтессорі, Вальдорф, Регджіо Емілія, екологічною, білінгвальною та гібридною, альтернативні форми для малих населених пунктів. Ці моделі забезпечують

індивідуалізацію освітнього процесу, розвиток творчості, підтримку дітей з особливими освітніми потребами, формування практичних навичок і соціально-емоційної компетентності. Висока результативність підтверджується показниками соціального, когнітивного та емоційного розвитку дітей, рівнем задоволеності батьків і готовності до школи. Важливою умовою їх успішного функціонування є дитиноцентризм, різноманітність педагогічних підходів і підтримка з боку професійно підготовлених кадрів. Спільними рисами успішних моделей є професіоналізм педагогів, розвивальне освітнє середовище, індивідуалізація, партнерство з батьками та зв'язок з громадою.

З'ясовано, що найбільш перспективними для України є такі напрями адаптації польського досвіду: децентралізація управління, розвиток альтернативних форм дошкільної освіти (дитячі клуби, дошкільні відділення при школах), розширення інклюзивних практик, запровадження екологічних і проєктно-орієнтованих моделей, застосування інтегрованого підходу та розбудова партнерської взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, посилення ролі громад у розвитку дошкілля та створення безпечного і підтримувального середовища в умовах воєнного стану. Реалізація цих напрямів потребує поетапного впровадження, удосконалення нормативно- правової бази, підготовки педагогів і створення методичної підтримки. Польський досвід демонструє практичну ефективність гнучких освітніх моделей і підтверджує можливість їх застосування в українських умовах за умови врахування національних особливостей, поетапної адаптації з урахуванням українських реалій, починаючи з пілотних проєктів на рівні окремих громад чи закладів.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що польська модель дошкільної освіти є результатом послідовних реформ, орієнтованих на забезпечення доступності, різноманітності та високої якості освітніх послуг для дітей раннього та дошкільного віку. Вивчення історичних передумов, нормативно-правового забезпечення, організації освітнього процесу, сучасних програм і професійної підготовки педагогів дозволило виявити структурні та змістові переваги польської системи, які сприяють її ефективності та

відповідності європейським освітнім стандартам. Особливе значення мають розвинена мережа різнотипних закладів, інклюзивний підхід, підтримка інноваційних моделей дошкілля та акцент на співпраці з родинами і місцевими громадами.

Отримані результати мають як теоретичну, так і практичну цінність для подальшого розвитку дошкільної освіти в Україні, зокрема в контексті європейської інтеграції та сучасних викликів, пов'язаних із воєнним станом і необхідністю забезпечення психологічної підтримки дітей. Адаптація найкращих польських практик має відбуватися поступово та з урахуванням національного контексту, проте їх імплементація здатна сприяти підвищенню якості дошкільних послуг, розширенню доступу до освіти, удосконаленню системи підготовки педагогів і створенню безпечного, інклюзивного й розвивального середовища для кожної дитини. Перспективи подальших наукових досліджень убачаються у розробленні методичних рекомендацій щодо імплементації успішних зарубіжних моделей у практику українських закладів дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аль-Камізі Д. Упровадження інклюзивного навчання у освітню систему Польщі. *Особлива дитина: навчання і виховання* : наук., навч., інформ. журнал. 2018. № 3. С. 84-95.
2. Андрощук І. М. Управління професійним розвитком викладачів кафедр менеджменту університетів Республіки Польщі: системний підхід : монографія. Луцьк : АКВА ПРИНТ, 2018. 332 с. URL: <https://surl.li/egostx> (дата звернення: 15.03.2025).
3. Атрощенко Т. О. Професійна компетентність майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти у контексті вимог сьогодення. Сучасні тенденції розвитку науки й освіти в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів : збірник тез доповідей за матеріалами II Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 травня 2022 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2022. С. 15-16 URL: <https://surl.li/zmeizf> (дата звернення: 08.03.2025).
4. Баніт О. В. Системи професійного розвитку менеджерів у транснаціональних корпораціях Німеччини і Польщі : дис. на здобуття ступеня докт.пед. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна, 2018. 594 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/713173/1/DISER_BANIT_2018.pdf (дата звернення: 13.03.2025).
5. Біляковська О. О. Професійний розвиток учителів у системі освіти Республіки Польща. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. № 212. С.10-14. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2028227> (дата звернення: 14.03.2025).
6. Біницька К., Терещук Г. Післядипломна освіта вихователів в системі неперервної освіти Республіки Польща. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2023. №1. С. 104-110. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/29585/1/13_BINYTSKA_TERESHCH

HUK.pdf (дата звернення: 01.03.2025).

7. Бурлака О. Зарубіжний досвід соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і можливості його використання в Україні. *Трудове право. Право соціального забезпечення*. 2020. Т. 1. С. 59- 64. URL: http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/1/1_2020.pdf#page=59 (дата звернення: 08.03.2025).

8. Волошин С. Особливості здійснення співпраці закладів дошкільної освіти та сімей вихованців у Польщі. *Молодь і ринок*. 2021. №4/190. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/236346/234855> (дата звернення: 12.03.2025).

9. Гаращенко Л. В. Технології формування професійних умінь у майбутніх педагогів дошкільної освіти (обмін досвідом). *International science conference on multidisciplinary research*. Berlin, Germany, 2021. С. 632-634. (дата звернення: 28.02.2025).

10. Глушко О. З. Тенденції розвитку шкільної освіти у Польщі. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї : монографія / О.І. Локшина, О.З.Глушко, А.П. Джурило, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тищенко, О.М. Шпарик ; за заг. ред. О.І. Локшиної. [Електронне видання]. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. С. 132 - 172. URL: <https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/21-13.pdf#page=133> (дата звернення: 02.03.2025).

11. Глушко О. З. Модернізаційний вимір шкільної освіти у Польщі: ключові тенденції розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2019. Т. 4. С. 32-41. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719031/1/6.pdf> (дата звернення: 28.02.2025).

12. Глушко О. З. Реформування освіти у Польщі: виклики для вчителів. 2018. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/712184/1/tezu%20Glushko%202018-converted.pdf> (дата звернення: 05.03.2025).

13. Гришук Ю. В. Розвиток педагогічної освіти у Республіці Польща в контексті європейських інтеграційних процесів : дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київський університет

імені Бориса Грінченка, 2019. 309 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/27326/1/%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%89%D1%83%D0%BA_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F10.05.19%2B.pdf (дата звернення: 27.02.2025).

14. Гродзь Н. М. Професійна підготовка майбутніх учителів інформатики у закладах вищої освіти Польщі та України в умовах пандемії COVID-19. Дис. на здобуття наукового ступеня доктора філософії. 011 Освітні, педагогічні науки. Львів, 2023. 240 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2023/radaphd/23639/dishrodz290523-kinceva.pdf> (дата звернення: 25.02.2025).

15. Громов Є. В. До сторіччя становлення системи педагогічної освіти Польщі (1919-2019). *Рідна школа*. 2019. № 3/4. С. 18–25. URL: <https://surl.li/xyjaix> (дата звернення: 17.03.2025).

16. Гулько В. В. Організація супроводу дітей з інвалідністю в умовах інклюзивного закладу у сучасній Польщі. 2019. URL: <https://surl.li/cxhnyf> (дата звернення: 26.02.2025).

17. Дичківська І., Улюкаєва І. Інноваційні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: вітчизняний та європейський досвід. *Українська професійна освіта*. 2021. №9-10. С. 103-112. URL: <https://upepnpu.pnpu.edu.ua/article/download/263614/260351> (дата звернення: 27.02.2025).

18. Кайло І. Ю. Досвід Польщі в правовому регулюванні нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2023. №4. С. 245-249. URL: <https://chasprava.com.ua/index.php/journal/article/download/1055/983> (дата звернення: 04.03.2025).

19. Карпенко О. Є. Організаційно-педагогічні засади функціонування закладів дошкільної освіти у Польщі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 35, том 3, 2021. С. 244-249. URL: <https://surl.li/teblab> (дата звернення: 28.02.2025).

20. Карпенко О., Чепіль М. Педагогічне партнерство у закладах дошкільної освіти Польщі. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 31. С. 151–154.

21. Карпенко О. Є., Чепіль М. М. «Педагогічне партнерство» у підготовці вихователів закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 62. Том 1. 2023. URL: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_1/35.pdf (дата звернення: 03.03.2025).

22. Когут С. Я. До питання спеціальностей професійної педагогічної підготовки (з досвіду Республіки Польща). *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Т. 61. С. 84-92. URL: http://pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2018/61/part_2/18.pdf (дата звернення: 16.03.2025).

23. Коцоласька О. С. Особливості соціального захисту дитинства в Польщі. 2020. URL: <https://surl.li/zapoyp> (дата звернення: 06.03.2025).

24. Крамаренко І. С., Низковська О. В. Зарубіжний досвід підвезення дітей дошкільного віку до закладів освіти: український дискурс. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: педагогіка*. 2024. №3. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740771/1/document%20%281%29.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).

25. Лис О. Г. Адміністративно-правове регулювання інклюзивної освіти у закладах дошкільної освіти в Україні : автотреферат дис. на здобуття ступеня канд. наук. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Запоріжжя: ЗНУ, 2021. 24 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/aref/07_2021/Lys_avtoreferat.pdf (дата звернення: 05.03.2025).

26. Мажец Б. Реформування дошкільної освіти Польщі у дослідженнях українських науковців. *Молодь і ринок*. 2018. №3(158). URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/download/128973/124206> (дата звернення: 01.03.2025).

27. Микитейчук Х. І. Підготовка дитини до школи в системі дошкільної

освіти Республіки Польща : автореф. дис....канд. пед. наук: 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2020. 20 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/aref/0420U101299> (дата звернення: 27.02.2025).

28. Микитейчук Х. І. Підготовка дитини до школи в системі дошкільної освіти Республіки Польща: дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2020. 278 с URL: https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/2307/dysertacyamykyteychukhrys_typnyivaniivnu.pdf (дата звернення: 01.03.2025).

29. Михальчук О. О. Система дошкільної освіти в республіці Польщі : магістерська робота. 2020. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/4136/1/mihal.pdf> (дата звернення: 03.03.2025).

30. Павленко В. Художня освіта учнів у початковій школі Польщі. *Українська полоністика*. 2020. Т. 18. С. 120-126. URL: <http://polonistyka.zu.edu.ua/article/download/222529/229535> (дата звернення: 11.03.2025).

31. Пасічник В., Сороколіт Н., Каратник І. Ефективність програми фізкультурно-оздоровчих занять із використанням народних ігор в процесі фізичного виховання дітей 3-4 років. *Спортивні ігри*. 2024. №2(32). С. 84-97. URL: https://journals.uran.ua/sports_games/article/download/297469/290442 (дата звернення: 06.03.2025).

32. Перепелюк І. Р. Організаційно-педагогічні умови партнерства дошкільного навчального закладу і сім'ї в Республіці Польща : дис. на здобуття ступеня канд. пед. наук: 13.00.01 – Загальна педагогіка та історія педагогіки. Прикарпатський університет імені Василя Стефаника, 2018. 265 с. URL: https://svr.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/5/2018/06/dis_Perepeliuk-.pdf (дата звернення: 16.03.2025).

33. Поступна О. В. Компетентнісний підхід у професійному навчанні кадрів публічної служби. 2024. URL: <https://surl.li/bigfxk> (дата звернення:

05.03.2025).

34. Сисоєва С. О. та ін. Разом у класі. Діти з України у польських школах: Потенціали та виклики у розбудові полікультурної школи в контексті війни. Думка вчителів: Звіт про дослідження. /Фонд «Школа з класом» (Польща) / Національна академія педагогічних наук (Київ). Педагогічна думка: Київ, 2023. 63 с. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735459/1/%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%BC%20%D1%83%20%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%96%20%283%29.pdf> (дата звернення: 06.03.2025).

35. Стойка О. Я. Тенденції цифрової професійної підготовки вчителів у Республіці Польща. *Перспективи та інновації науки: (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)*. 2022. Вип. № 13 (18). С. 441–448. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3132> (дата звернення: 04.03.2025).

36. Стойка О. Я. Тенденції цифровізації підготовки вчителів у Республіці Польща, Угорщині і Україні: порівняльний аналіз. Монографія. Ужгород: РІК-У, 2023. 596 URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/63961/1/nonograf.pdf> (дата звернення: 25.02.2025).

37. Улюкаєва І. Г. Світовий процес розвитку дошкільної освіти та його вплив на становлення вітчизняної теорії і практики (XIX–початок XX ст.). *Інноватика у вихованні*. 2018. №7(1). С. 222-233. URL: <https://ojs.itup.com.ua/index.php/iiu/article/view/58> (дата звернення: 15.03.2025).

38. Фроленкова Н. О., Купіна І. О. Адаптація дітей дошкільного та молодшого шкільного віку до навчання в умовах воєнного стану. *Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)* № 7(12). 2022. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/89774705-01d8-4c3d-9219-2a191699f0cd/content> (дата звернення: 03.03.2025).

39. Хмара М. А. Модернізація шкільної фізкультурної освіти України на основі досвіду Польщі. XIX Міжнародна науково-практична конференція

«Applied and fundamental scientific research», 08-09 квітня 2021р., Брюссель, Бельгія. С. 180-183. URL: <https://isg-konf.com/uk/applied-and-fundamental-scientific-research-ua/> (дата звернення: 07.03.2025).

40. Чепіль М. Розвиток теоретичних засад виховання дітей у закладах дошкільної освіти Польщі. *Молодь і ринок*. №1 (187), 2021. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/228266/227412> (дата звернення: 02.03.2025).

41. Черкасов В. Ф. Становлення теорії і практики загальної музичної освіти дітей і молоді в Польщі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. №180. С. 50-55. URL: <https://surl.li/tsxndx> (дата звернення: 10.03.2025).

42. Черненко О. Адаптація європейського досвіду управління якістю освіти та інноваційною діяльністю. Інноваційні тенденції в праві та соціально-економічних відносинах : колективна монографія/ за наук.ред. О. Кравченко, І. Маліновської. Кропивницький – Вроцлав : Вид-во ЦІРоЛ, 2025. С. 507-534. URL: <https://vmurol.kr.ua/wpcontent/uploads/2025/01/%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%86%D0%AF.-MONOGRAPH.pdf#page=508> (дата звернення: 07.03.2025).

43. Яковенко О. І. Професійний розвиток академічних викладачів в сучасній Польщі. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. Випуск 3 (136). Одеса, 2021. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/12765/1/Yakovenko.pdf> (дата звернення: 25.02.2025).

44. Янкович О. Генеза лісової дошкільної освіти в Польщі та Україні: витоки і сучасність. Слово. Стратегії. Інновації : колективна монографія. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2022. С. 123–149. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/27264/1/4_Jankovuch.pdf (дата звернення 09.03.2025)

45. Янкович О., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів. Тернопіль : ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9075/1/Jankovich_Osvit_tex.pdf (дата звернення: 01.03.2025).

46. Adamek I., Bałachowicz J. Kompetencje kreatywne nauczyciela wczesnej edukacji dziecka / I. Adamek, J. Bałachowicz. — Kraków : Oficyna Wydawnicza Impuls, 2013.

47. Janus E. Dobry pomysł! Program wychowania przedszkolnego. Добра ідея! Програма дошкільного виховання. Publiczne Przedszkole nr 3 w Janowie Lubelskim, 2020. URL: <https://images.dlaprzedzkoli.eu/przedszkole3-janowlub/dobrypomysle-programwychowaniaprzedszkolnego-kopia.pdf> (дата звернення: 10.03.2025)

48. Ministra Edukacji Narodowej. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000356/O/D20170356.pdf> (дата звернення: 01.03.2025).

49. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, poz. 1578, 2017. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20170001578> (дата звернення: 01.03.2025).

50. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych (Базова освітня програма дошкільної освіти для дитячих садків і дошкільних відділень початкових шкіл). Ministerstwo Edukacji Narodowej. Gov.pl. URL: <https://www.gov.pl/web/edukacja/podstawa-programowa-wychowania-przedszkolnego-dla-przedszkoli-i-oddzialow-przedszkolnych-w-szkolach-podstawowych> (дата звернення: 03.03.2025).

51. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty Закон від 7 вересня 1991 р. «Про систему освіти». ELI. Elektroniczne Publikacje Prawne. URL: <https://eli.gov.pl/eli/DU/1991/425/ogl> (дата звернення: 25.02.2025).

52. Ustawa z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty

oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Закон від 19 березня 2009 р. «Про зміну закону про систему освіти та про зміну деяких інших законів». ELI Elektroniczne Publikacje Prawne. URL: <https://eli.gov.pl/eli/DU/2009/458/ogl> (дата звернення: 21.02.2025).

53. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Закон від 14 грудня 2016 р. «Освітнє право». ELI. Elektroniczne Publikacje Prawne. URL: <https://eli.gov.pl/eli/DU/2017/59/ogl> (дата звернення: 24.02.2025).

54. Wasilewska J. Planeta dzieci. Program wychowania przedszkolnego. Планета дітей. Програма дошкільного виховання. Publiczne Przedszkole nr 12 w Pile, 2020. URL: <https://publiczneprzedszkole12.pila.pl/wp-content/uploads/2020/11/Planeta-dzieci-program-wychowania-przedszkolnego.pdf> (дата звернення: 11.03.2025).

ДОДАТКИ

Додаток А

**Кількість дошкільних відділень
у початкових школах Польщі (1990-2017 рр.)**

(за даними Головного статистичного управління)

Навчальний рік	Початкові школи	Діти		
		загальна кількість дітей	неповносправні	в одному відділенні
1990/1991	13565	375292	—	18
1991/1992	13264	353257	—	18
1992/1993	11062	226821	2742	18
1993/1994	11507	216110	2665	16
1994/1995	11501	214696	2959	16
1995/1996	11268	211312	1995	16
1996/1997	11491	220423	1543	16
1997/1998	11600	225556	1402	16
1998/1999	11514	217470	1275	16
1999/2000	10152	199506	1180	16
2000/2001	9502	196783	923	17
2001/2002	9162	192535	2168	17
2002/2003	9191	192963	1894	17
2003/2004	9134	189482	1904	17
2004/2005	9553	187795	2925	17
2005/2006	9491	185634	2494	16
2006/2007	9518	186228	2334	16
2007/2008	9058	174213	1404	16
2008/2009	9033	180835	1378	16
2009/2010	9003	202905	1401	17
2010/2011	8916	272733	1863	19
2011/2012	8916	272733	1863	19
2012/2013	8916	272733	1863	19
2013/2014	8930	305186	2184	19
2014/2015	8610	256446	2490	18
2015/2016	7838	200872	2513	17
2016/2017	8046	237709	2874	18

Додаток Б

Кількість закладів дошкільної освіти Польщі (2005–2012 рр.)

(за даними Головного статистичного управління)

Воєводство	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012
Нижньосілезьке	1007	1012	991	1 015	1 145	1 198	1 289
Куявсько- Поморське	815	813	788	798	885	937	959
Люблінське	1 271	1 270	1 202	1 204	1 261	1 321	1 353
Любуське	414	411	405	425	460	480	483
Лодзьке	1 043	1 054	1 026	1 051	1 145	1 172	1 204
Малопольське	1 816	1 834	1 749	1 801	1 861	1 922	2 001
Мазовецьке	2 481	2 526	2 493	2 543	2 697	2 892	3 111
Опольське	474	468	457	458	449	454	457
Підкарпатське	1 304	1 311	1 257	1 284	1 311	1 364	1 410
Підляське	554	566	536	544	571	609	644
Поморське	918	931	932	954	1 073	1 124	1 187
Сілезьке	1 585	1 589	1 581	1 601	1 652	1 711	1 784
Свентокшиське	719	718	701	686	714	755	735
Вармінсько- Мазурське	654	653	636	690	658	692	725
Великопольське	1 566	1 553	1 532	1 587	1 675	1 681	1 774
Західнопоморське	608	620	616	639	706	778	790

Додаток В

Фрагмент із закону «Про систему освіти» від 7 вересня 1991 року

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 25 października 1991 r. **Nr 95**

TREŚĆ:

Poz.:

USTAWA

425 — z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty 1277

ROZPORZĄDZENIE

426 — Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 21 października 1991 r. w sprawie uchylecia rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie w sprawie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych 1295

425

USTAWA

z dnia 7 września 1991 r.

o systemie oświaty.

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniami zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowej Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczanie i wychowanie — respektując chrześcijański system wartości — za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. System oświaty zapewnia w szczególności:

- 1) realizację prawa każdego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej do kształcenia się oraz prawa dzieci i młodzieży do wychowania i opieki, odpowiednich do wieku i osiągniętego rozwoju,
- 2) wspomaganie przez szkołę wychowawczej roli rodziny,
- 3) możliwość zakładania i prowadzenia szkół i placówek przez różne podmioty,
- 4) dostosowanie treści, metod i organizacji nauczania do możliwości psychofizycznych uczniów, a także możliwość korzystania z opieki psychologicznej i specjalnych form pracy dydaktycznej,

- 5) możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież niepełnosprawną oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami,
- 6) opiekę nad uczniami szczególnie uzdolnionymi poprzez umożliwianie realizowania indywidualnych programów nauczania oraz ukończenia szkoły każdego typu w skróconym czasie,
- 7) upowszechnianie dostępu do szkół średnich, których ukończenie umożliwia dalsze kształcenie w szkołach wyższych,
- 8) możliwość uzupełniania przez osoby dorosłe wykształcenia ogólnego, zdobywania lub zmiany kwalifikacji zawodowych i specjalistycznych,
- 9) zmniejszanie różnic w warunkach kształcenia, wychowania i opieki między poszczególnymi regionami kraju, a zwłaszcza ośrodkami wielkomiejskimi i wiejskimi,
- 10) utrzymywanie prozdrowotnych warunków życia i pracy ucznia i nauczyciela w szkole i placówce,
- 11) upowszechnianie wiedzy ekologicznej wśród dzieci i młodzieży oraz kształtowanie właściwych postaw wobec problemów ochrony środowiska.

Art. 2. System oświaty obejmuje:

- 1) przedszkola, w tym specjalne,
- 2) szkoły podstawowe i ponadpodstawowe, z wyjątkiem szkół wyższych, w tym specjalne i artystyczne,
- 3) placówki oświatowo-wychowawcze umożliwiające kształtowanie i rozwijanie zainteresowań i uzdolnień, uzupełnianie wiedzy i zdobywanie umiejętności oraz

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ДРОГОВИЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

СЕРТИФІКАТ

засвідчує участь

Олени ТАРАСЮК

у II Всеукраїнській науково-практичній конференції

**«СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ОСВІТА:
ВИКЛИКИ, СТРАТЕГІЇ, ТЕХНОЛОГІЇ»**

м. Дрогобич, 15–16 травня 2025 року
тривалість 15 год. / 0,5 кредиту ECTS

Микола ПАНТЮК
Т. в. о. ректора
ДДПУ імені Івана Франка

№ ВНПК2505 / 178

